

**VAPAAEHTOISTOIMINTA VAHVISTAMASSA
MAAHANMUUTTAJIEN OSALLISUUTTA**

Eija Rieppola
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rieppola, Eija. Vapaaehtoistoiminta vahvistamassa maahanmuuttajien osallisuutta. Keivät 2010, 58 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön aiheena oli maahanmuuttajien osallisuus, jota tarkasteltiin Parasta Lapsille -järjestön vapaaehtoistoimintaan osallistumisen kautta. Ehkäisevää lastensuojelua tekevässä Parasta Lapsille -järjestössä toiminta tapahtuu leiritoiminnan keinoin, ja vapaaehtoiset ohjaajat toimivat toiminnan toteuttajina.

Opinnäytetyössä Parasta Lapsille järjestön maahanmuuttajataustaiset vapaaehtoiset kertoivat omista kokemuksistaan. Miten osallistuminen toimintaan oli vaikuttanut heidän elämäänsä, ja mitä vapaaehtoistoimintaan osallistuminen oli opettanut. Tutkimuskysymyksenä oli: ”Voiko vapaaehtoistoiminta olla vahvistamassa maahanmuuttajien osallisuutta?”

Tutkimus oli laadullinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastatteluilla selvitettiin vapaaehtoisten kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta. Tutkimukseen haastateltiin keväällä 2010 neljää maahanmuuttajaa, joilla oli kokemusta vapaaehtoisena toimimisesta Parasta Lapsille -järjestössä.

Haastatteluista tuli esille, että vapaaehtoisuus oli tuonut haastateltavien elämään uuden yhteisön. Vapaaehtoisten muodostamassa yhteisössä oli kaikilla mahdollista tuoda omia ajatuksia esiin, tulla kuulluksi, ja oppia uusia asioita.

Vapaaehtoistoiminnassa oli syntynyt uusia ihmissuhteita, jotka olivat lisäämässä arkielämän verkostoja. Osallisuus vapaaehtoistoiminnassa oli koettu elämää rikastuttavana asiana. Suomen kielen taito, ja tietämys uudesta kotimaasta olivat lisääntyneet. Toimintaan osallistuneiden lasten ja perheiden kanssa tapahtunut vuorovaikutus oli myös rikastuttanut elämää.

Tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminta lisäsi maahanmuuttajien osallisuutta ja integraatiota suomalaisessa yhteiskunnassa. Vapaaehtoisuus tarjosi mahdollisuuden luonnolliseen vuorovaikutukseen, jossa oli voinut tuoda omaa kulttuuria tunnetuksi. Toimiminen vapaaehtoisena kansalaisjärjestössä oli ollut lisäämässä aktiivisuutta myös arkielämässä.

Asiasanat: kolmas sektori, kansalaisjärjestöt, vapaaehtoistoiminta, maahanmuuttaja, integroituminen, osallisuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Rieppola, Eija.

Volunteer work strengthens immigrants' participation.

58., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services,
Degree: Bachelor of Social Services.

The focus of the study was on immigrants' participation through volunteer work. The material was collected from "The Best for the Children's organization", which does preventative child work with the help of volunteer workers. In the study the immigrants' told stories concerning what they have learned by taking part in the voluntary work and how it affected their lives. The aim was to discover whether working as a volunteer strengthened immigrants' participation

The qualitative research method was used in the study. The methods used in the study were based on four thematic interviews. Total of four voluntary immigrants were interviewed. Three of them were females and one was a male. The interviews were conducted in 2010.

According to the results, the volunteer work provided an environment where the immigrants could interact with other people. Taking part in volunteer work enriched immigrants' lives. There was room for the volunteers to speak and share ideas. The volunteer work increased their self-knowledge and gave them a better understanding of Finland and its people. They also had a good chance to learn more Finnish language when working.

As a conclusion, volunteer work clearly strengthened their participation and integration into the Finnish society. By volunteering to work the immigrants can enrich their lives and get new networks to their lives. Furthermore, they can share information about their own culture to the others.

Keywords: volunteer work, immigrant, The Best for the Children organization, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VAPAAEHTOISTOIMINTA	8
	2.1 Vapaaehtoistoiminnan määrittelyä	8
	2.2 Vapaaehtoistoiminnan periaatteet	9
	2.3 Vapaaehtoisuudessa kiinni pitävät tekijät	10
3	KANSALAISYHTEISKUNTA	13
	3.1 Kansalaisyhteiskunnan määrittelyä	13
	3.2 Kansalaisyhteiskunta ja osallisuus	13
	3.3 Sosiaalinen pääoma	15
4	KOLMAS SEKTORI	17
	4.1 Kansalaisjärjestöt	19
	4.2 Parasta Lapsille -järjestö lyhyesti	20
	4.3 Sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt	21
5	MAAHANMUUTTAJA	23
	5.1 Kuka on maahanmuuttaja?	23
	5.2 Maahanmuuttajat Suomessa	24
6	INTEGRAATIO	26
	6.1 Integraatio käsitteenä	26
	6.2 Valtion tuki integroitumisessa	29
7	TUTKIMUS JA AINEISTO	31
	7.1 Miksi teemahaastattelu?	31
	7.2 Haastateltavien valinta	32
	7.3 Haastateltavien taustaa	34
	7.4 Haastattelut	35
	7.5 Tulosten tulkinta ja analyysi	36
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
	8.1 Perusteluja vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle	38
	8.2 Kokemukset vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta	41
	8.3 Vapaaehtoistoiminta ja ihmisenä kasvaminen	44
	8.4 Vapaaehtoistoiminta tukemassa integraatiota	45
9	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA	48
	LÄHTEET	52

LIITE 1: KIRJE HAASTATETAVILLE	57
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELUN RUNKO.....	58

1 JOHDANTO

Muuttaessaan uuteen maahan ihminen tuo mukanaan oman elämänhistoriansa ja omat kokemukset elämän eri vaiheilta, koko tuohon asti eletyn elämän, joka on kasvattanut häntä ihmisenä.

Uudessa kotimaassaan maahan muuttanut voi kokea olevansa vailla entisenkaltaista ihmisarvoa. Hänen ympärillään olevat uudet ihmiset eivät tiedä hänen kyvyistään ja taidoistaan. Maahanmuutto on voinut muuttaa hänen identiteettiään ja hän voi joutua tilanteeseen, jossa elämää täytyy ryhtyä rakentamaan uudelleen, aivan kuin alusta. Hän on ihmisenä ihmisille tuntematon. Hänestä ei tiedetä mitään, ennen kuin hän saa tilaisuuden kertoa itse itsestään muille.

Tutustuakseen toisiinsa ihmiset tarvitsevat kohtaamisia toistensa kanssa. Tutustumista helpottamaan tarvitaan luonnollisia, arkipäivän tilanteita. Tarvitaan myös paikkoja, joissa on mahdollisuus tuoda omia tietoja ja taitoja esille, ja sitä kautta kertoa toisille, kuka minä olen. Mistä uudessa kotimaassa voi löytää areenoja, joissa voi toimia yhdessä toisten ihmisten kanssa? Voiko kansalaisjärjestöjen tarjoama vapaaehtoisuus olla vastaus tähän kysymykseen?

Kansalaisjärjestöt ovat tarjoamassa osallistavan sisääntulon uuteen maahan. Ihmisen oma ääni, omat mielipiteet, voivat sitä kautta tulla kuulluiksi. Vapaaehtoistoiminta kansalaisjärjestöissä tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia rikastuttaa elämää. Se on lisäämässä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja tarjoamassa paikan kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Sitä kautta voi löytää elämäänsä uusia asioita, voi oppia uutta. Vai onko näin? Opinnäytetyössäni etsin vastausta siihen, voiko vapaaehtoistoiminnassa mukana olo vahvistaa maahanmuuttajan osallisuutta. Ovatko kolmas sektori ja kansalaisjärjestöt luontevia väyliä uuden kotimaan tietojen ja tapojen oppimisessa?

Opinnäytetyöni lähtökohtana on ollut, halu tuoda maahanmuuttajien ääntä kuuluville, tarjota maahanmuuttajille tilaisuus kertoa omista kokemuksistaan. Aineiston työhöni olen kerännyt haastatteleamalla lastensuojelujärjestö Parasta Lapsille ry:n maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia.

Parasta Lapsille -järjestö on ollut viimeiset kahdeksan vuotta työnantajani. Järjestön perhetoiminnan kehittäjänä tehtäväni on koordinoida järjestön valtakunnallista perhetoimintaa ja kehittää sitä toiminnasta saadun palautteen pohjalta. Järjestön toiminta on kaikilta osin monikulttuurista, mikä tulee esille niin toimintaan osallistuvien, kuin toiminnan toteutuksesta huolehtivien ihmisten kautta. Maahanmuuttajat ovat olleet mukana toiminnassa aina ensimmäisistä, 1990 -luvun alussa järjestetyistä maahanmuuttajien leireistä lähtien. Jo tuolloin järjestössä ymmärrettiin, miten tärkeää on leiriläisten kanssa samaa kulttuuritaustaa olevan henkilön mukanaolo leireillä ohjaajana lasten ja perheiden parissa. Näiden vapaaehtoisten kokemukset ovat kuultavissa opinnäytetyössä.

2 VAPAAEHTOISTOIMINTA

2.1 Vapaaehtoistoiminnan määrittelyä

Vapaaehtoisuudesta puhuttaessa on yleisesti käytössä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö käsitteet. Koskiahon (2001, 16) mukaan ”käsitteen valinta on osa kamppailua tietyn toiminnan määrittämisessä ja mielikuvan muodostamisesta siitä”. Valitsemalla toiminta- tai työ-sana, voidaan vapaaehtoisuudesta antaa erilainen kuva. Työ-sana voi luoda käsityksen, että vapaaehtoisuudesta saa palkkaa, ja että se edellyttää mukaan tulevalta lähes ammattilaisen taitoja. 1980 – luvun puolivälissä käyttöön tulleen vapaaehtoistoiminta-termin tarkoituksena oli tehdä eroa palkkatyön ja vapaaehtoistoiminnan välillä. (Hakkarainen 2004, 13.) Toiminta-termin käyttämistä pidetään työ sanaa parempana, sillä vapaaehtoinen ei ole sillä alueella, missä hän toimii työssä, vaan hän on toimija. (Koskenvesa 2001, 126.)

Leena Kurki (2001, 83) näkee vapaaehtoistyön osallistumisena, yhteistyönä toisten kanssa. Se on toimintaa, jota useimmiten toteutetaan virallisten organisaatioiden ulkopuolella, kolmannella sektorilla. Keskeistä vapaaehtoistoiminnassa on sen ero ammatilliseen työhön. Se ei ole korvaamassa ammatillista työtä, vaan se täydentää sitä. Vapaaehtoistoiminta on vahvoilla niillä alueilla, joissa henkilökohtainen tieto ja elämäntietämys riittävät. (Harju ym. 2001, 38.)

Vapaaehtoistoiminta on ihmisten yhteen kokoamista, yhteisyyden vahvistamista ja yhteisvastuuta. Vapaaehtoisilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan ja samassa elämäntilanteissa olevien ihmisten selviytymiseen ja hyvinvointiin sekä oman yhteisön toiminnan kehittämiseen. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 56.) Yeung (2007, 153) laajentaa vapaaehtoistyön yhteiskunnalliseksi ja yksilölliseksi voimavaraksi, jossa yksilöt käyttävät omia henkilökohtaisia resurssejaan toisten hyvinvoinnista ja samalla myös omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Yeungin esiin tuoma näkökulma on yhtenevä Sosiaali- ja terveysministeriön vapaaehtoistoiminnalle asettamien tavoitteiden kanssa. Siinä järjestöjen organisoiman vapaaehtoistoiminnan tavoitteina ovat: toimiminen inhimillisemmän yhteiskunnan puolesta, kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen, erilaisuuden hyväksymisen lisääminen, riittämättömien ystävyys- ja tutta-

vuussuhteiden korvaaminen, uusien tukimuotojen kehittäminen ajankohtaisiin tarpeisiin sekä mahdollisuuksien tarjoaminen mielekkääseen toimintaan. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 1994, 24–25.)

Vapaaehtoistoiminnalla nähdään olevan myös yhteiskunnallista merkitystä. Sen avulla on mahdollisuus rakentaa yhteiskuntaa. (Harju ym. 2001, 56). Vahvasti individualistisessa yhteiskunnassa kansalaisjärjestö, jonka arvoissa oman edun ja hyödyn tavoittelu ei ole keskiössä, on vahvistamassa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden kautta järjestö on pienellä palalla muuttamassa ihmisten ajattelua, ja sitä kautta rakentamassa yhteiskuntaa toisen näköiseksi.

Vapaaehtoistoiminnan päämäärinä järjestöissä pidetään osallistumismahdollisuuksien ja omatoimisuuden edistämistä, sillä ne vastaavat kansalaisten yhteisöllisyyteen ja itsensä toteuttamisen tarpeisiin. (Harju ym. 2001, 31). Vapaaehtoistoiminta nähdään myös ihmistä jalostavana toimintana. Se kehittää ihmisen eettistä arvomaailmaa ja syventää näin ihmisen identiteettiä. Vapaaehtoistoiminta parantaa ihmisen taitoja osallistua, toimia ja vaikuttaa sekä kohdata muita ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan. (Harju 2005, 70.) Vapaaehtoisuus voi parhaimmillaan olla lisäämässä ihmisten vuorovaikutustaitoja ja rohkaisemassa puuttumaan yhteiskunnassa vallitseviin epäkohtiin.

Vapaaehtoistoimintaa pidetään aktiivisen kansalaisuuden konkreettisena ilmentymänä. Ihmisen toimiessa ilmaiseksi, toisten ihmisten ja oman yhteisönsä hyväksi, hän toimii aktiivisena kansalaisena. Hän on mukana omana persoonanaan (identiteetti), hän osallistuu ja toimii (osallistuminen), hän tapaa muita ihmisiä (kohtaaminen) ja hän välittää toisista ihmisistä ja yhteisistä asioista (välittäminen). (Harju 2005, 70.)

2.2 Vapaaehtoistoiminnan periaatteet

Vapaaehtoistoiminnan kantavina periaatteina ovat vapaaehtoisuus, palkattomuus, luottamuksellisuus, ei-ammattillisuus, tasa-arvo ja yhteinen ilo. Vapaaehtoisuudessa ei ole Ruohosen (2003, 42–43) mukaan mahdollisuutta käskyttää ja säädellä ylhäältä käsin, vaikka sille voidaankin asettaa joitakin normeja ja edellytyksiä. Palkattomuutta on pidetty tärkeänä periaatteena jo siksi, että rajakäynnillä ammatillisen työn kanssa vältyt-

täisiin. Tasa-arvo periaatteella tarkoitetaan ihmiseltä ihmisille suhdetta, joka on vastaakohtana työntekijä-asiakas-suhteelle. Toiminnassa kaikki osapuolet kohtaavat tasa-arvoisina ihmisinä erilaisuudesta huolimatta. (Harju ym. 2001, 34.) Ilo on tärkeä vapaaehtoistoiminnan kriteeri. Tekijän tulee saada toiminnasta jotakin ei-aineellista itselleen, jotta innostus toiminnassa mukanaoloon säilyy.

Vapaaehtoisuus valita vapaaehtoistoiminta kuuluu vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin. Ketään ei voida pakottaa tai vaatia osallistumaan toimintaan. Jokainen ihminen tekee oman henkilökohtaisen päätöksensä, ja osallistuu omasta halustaan. Samoin jokainen vapaaehtoinen määrittelee itse, minkä verran aikaa hän haluaa toimintaan käyttää, ja mikä on hänelle sopiva vapaaehtoistoiminnan muoto. (Harju ym. 2001, 34.)

Mielestäni vapaaehtoistoiminnassa on tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana. Vapaaehtoisuus kiinnostaa edelleen, mutta ihmisten sitoutumisessa toimintaan on tapahtunut muutos. Ihmiset sitoutuvat osallistumalla yhteen tapahtumaan, tai ovat mukana toiminnassa yhden toimintajakson, esimerkiksi leirin ajan. Kertooko muutos siitä, että vapaaehtoistoimintaan ovat siirtyneet työelämässä vallitsevat käytännöt, lyhytkestoiset työsuhteet ja kvartaalijattelu. Vai rajoittavatko perhetilanne, opiskelu, työ ja harrastukset vapaaehtoistoimintaan sitoutumista? Sitoutumisen pituuden ei tule olla mittari, jolla ihmisen arvoa vapaaehtoisuudessa mitataan. Arvokkaana tulee nähdä se, että ihmisellä on halua ja tahtoa olla mukana toiminnassa.

2.3 Vapaaehtoisuudessa kiinni pitävät tekijät

Kiinnostus vapaaehtoisena toimimiseen muotoutuu henkilökohtaisista onnistumisen, elämän rikastumisen ja auttamisen kokemuksista sekä ryhmän synnyttämästä yhdessä tekemisen tunteesta, ilosta ja samanhenkisten ihmisten olemassaolosta. Kokemus siitä, että saa osallistua merkitykselliseen toimintaan koetaan tärkeäksi. Vaikutusta on myös sillä, että toiminnassa on mahdollisuus toteuttaa keskeisiä arvoja ja voi tuoda esiin itselle tärkeitä asioita, sekä vaikuttaa niihin. (Laitinen & Pohjola 2003, 264.)

Vuonna 2001, jolloin vietettiin kansainvälistä vapaaehtoistoiminnan vuotta, Suomessa tehtiin kattava tutkimus suomalaisten asenteista ja osallistumisesta vapaaehtoistoimin-

taan. Vastausten perusteella suomalaisten yleisin vapaaehtoistoimintaan motivoiva tekijä on halu auttaa muita ihmisiä. Yli 40 % vastaajista koki näin. 16 % vastaajista piti vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motiivina ylimääräisen vapaa-ajan käyttämisen johonkin hyödylliseen toimintaan, joka tarjoaa säännöllistä ohjelmaa päiviin. (Yeung 2002, 32–33.)

Suomalaiset käyttävät vapaaehtoistoimintaan keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa eli yli 4 tuntia viikossa. Vapaaehtoistoimintaa eniten aikaa antavat yli 50 -vuotiaat ja eläkeläiset. 15–24 -vuotiaat suomalaiset käyttävät vapaaehtoistoinnassa keskimääräistä runsaammin aikaa. Vähiten vapaaehtoisaktiivisuutta on 25–34 -vuotiaiden, perheellisten sekä ansiotyössä olevien keskuudessa. (Yeung 2002, 25.) Runsaimmin vapaaehtoisuuteen aikaa käyttävien 15 – 24-vuotiaiden elämässä voi olla vaihe, jolloin ollaan uteliaita elämää kohtaan. Halutaan nähdä ja kokea uusia asioita ja tutustua uusiin ihmisiin. Omaa elämää halutaan laajentaa ja samalla halutaan olla avuksi ja hyödyksi. Yli 50 -vuotiailla ja eläkeläisillä, voi olla tarve saada omaan elämään uusia asioita, uusia ihmissuhteita. Halutaan löytää itselle sopiva toiminta, jossa on mahdollisuus jakaa omaa elämäkokemusta, saada piristystä ja iloa omaan elämään.

Hokkanen (2003) tutkimus on vastaamassa siihen, miten vapaaehtoiseksi on päädytty, ja miksi siinä on pysytty. Tutkimuksessa puhutaan vapaaehtoisuudessa kiinnipitävinä tekijöistä, motiiveista vapaaehtoisuuden mielekkyyksinä. Ne ovat niitä tekijöitä, jotka innostavat toimintaan. Mielekkyydet tarkoittavat konkreettisen toiminnan sopivuutta itselle, toiminnan tarjoamien ihmiskontaktien antoisuutta, sekä arkielämän rikastuttamista. Mielekkyydet ovat myös kokemusta siitä, että tekee oikein tai tekee tarpeellista tehtävää, joka on kutsumuksen tai yhteiskunnallisen velvollisuuden täyttämistä tai vastavuoroisuutta ihmisten keskinäisessä elämisessä. (Hokkanen 2003, 58–59.)

Yksilöllisen mielekkyyden kokeminen lähtee ihmisen omasta elämäntilanteesta tai persoonallisuudesta. Hänellä voi olla liikaa vapaa-aikaa tai ihmissuhteiden määrä on vähäinen. Liian vapaa-ajan käyttäminen mielekkääseen tekemiseen tuli esille myös Yeungin tutkimusaineistossa: ”Se on sellaista harkittua ajankäyttöä, harrastus.” (Yeung 2002, 33.) Vapaaehtoisuuden kautta halutaan rikastuttaa omaa elämää, saada uutta elämäkokemusta ja tutustua erilaisiin elämäntapoihin. Vapaaehtoisuus voi toimia myös oman ammatillisuuden laajentajana tai sen ylläpitäjänä. Yksilöllisen mielekkyyden syntymi-

seen vaikuttavat onnistumisen kokemukset. Toiminta ja ryhmässä toimiminen on onnistunutta ja osallistujat ovat saaneet antoisia kokemuksia toiminnasta. (Hokkanen 2003, 60–61.)

Yhteisöllinen mielekkyys muotoutuu vapaaehtoisten ryhmän sekä osallistujien ja toiminnallisen yhteisön kautta. Vapaaehtoisten löytäessä yhteisen tavan toimia, toimivat siinä sitoutuneesti ja tulevat osaksi onnistunutta yhteisöllistä toimintaa palkitsee vapaaehtoista. Hän kokee olevansa oman panoksensa kautta osa jotain isompaa. Vapaaehtoisten yhteisö voidaan kokea merkitykselliseksi yhteenkuuluvuuden sekä toiminnallisuuden kautta. (Hokkanen 2003, 61–62.)

Yhteiskunnallisesta mielekkyydestä voidaan puhua silloin, kun vapaaehtoinen kokee omalla yhteiskunnallisesti vastuullisella vapaaehtoistoiminnalla edesauttavansa muiden ihmisten kokemusta siitä, että näinkin voi toimia. Oman arvopohjan toteuttaminen ilmenee yhteiskunnallisena vaikuttamistoimintana ja näin mielekkyys tulkitaan yhteiskunnallisesti. (Hokkanen 2003, 63–64.)

Arvopohjaiseen mielekkyyteen liittyy ajatus inhimillisen toiminnan vastavuoroisuudesta, ihmisen velvollisuudesta muita ihmisiä kohtaan. Vapaaehtoisuus on toimintaa, johon ihmisen pitäisi osallistua. Ajatus on lähellä kansalaisvelvollisuutta. Vapaaehtoisuudessa hyväksytään se, etteivät kaikki ihmiset toimi näin. Ihmiset ovat erilaisia ja ihmisten keskinäinen erilaisuus on hyväksyttävää. (Hokkanen 2003, 65.)

3 KANSALAISYHTEISKUNTA

3.1 Kansalaisyhteiskunnan määrittelyä

Kansalaisyhteiskuntaa voidaan pitää koko yhteiskuntaelämän perustana. Se on aidon, ihmisistä lähtevän politiikan syntysija. Poliittika käsitteen määrittely pitää yleensä sisälleen julkisista toimenpiteistä päättämisen ja siihen vaikuttamisen. (Noponen 1992, 29) Tässä yhteydessä politiikalla tarkoitetaan kansalaisten keskinäistä toimintaa: tekoja ja puheita, ei puoluepolitiikkaa. Kansalaisyhteiskunnassa toimiminen on hyvän elämän tärkeimpiä aineosia. Ne löytyvät Kuluttajatutkimuksen tutkimuspäällikkö Johanna Mäkelän ja erikoistutkija Anu Rajjaksen mielestä arjesta. He kirjoittavat Helsingin Sanomien Vieraskynä – palstalla (2007) ”Ihmisten kokemaan hyvinvointiin vaikuttavat eniten fyysinen ja henkinen terveys sekä hyvät ihmissuhteet.”

Kansalaisyhteiskunta on kokoava käsite, joka sisältää vapaaehtoistoiminnan, kolmannen sektorin ja poliittisen omatoimisen toiminnan (Koskiaho 2001, 17). Juhilan (2006, 124) mukaan sillä tarkoitetaan, erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden aluetta, joka ei mahdu julkisen hyvinvointivaltiollisen tai kunnallisen toiminnan piiriin.

Kansalaisyhteiskunta on kansalaistensa näköinen, jossa korostuvat aktiivisuus ja vapaaehtoisuus (Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta 2007). Hautamäen (2005, 59) mukaan kansalaisyhteiskunta antaa ihmisille mahdollisuuden kokea elämänsä mielekkääksi ja se luo perustan ihmisyydelle. Sen rikkautta on ihmisten erilaisuus ja moninaisuus.

3.2 Kansalaisyhteiskunta ja osallisuus

Yhteisöllisyyttä pidetään ihmisyyden perustana. Yhteisöllisyys syntyy ihmisten välisessä kohtaamisessa, minän ja sinän kohtaamisessa. Kansalaisjärjestöt ovat syntyneet ihmisten kohtaamisen paikoiksi ja verkostoiksi sekä suomalaisen kansalaisyhteiskunnan perustaksi. (Vuorinen, Särkelä, Peltosalmi, Eronen 2007, 30)

Teoriatasolla ihmiset yksilöinä muodostavat kansalaisyhteiskunnan, jossa he voivat nauttia valtion määrittämistä ja turvaamista oikeuksista vapauksista ja mahdollisuuksista. Ihmisten aktiivisuuden, osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen kautta kansalaisyhteiskunta on elävä. (Harju 2005, 67.) Samansuuntaista ajatusta aktiivisesta kansalaisuudesta on Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnalla (2007). ”Aktiivinen kansalaisuus on demokraattisen yhteiskunnan perusta. Ilman ihmisten kykyä toimia sekä halua osallistua ja vaikuttaa kansanvaltainen järjestelmä ei ole toimintakykyinen.”

Aaro Harju (2005, 67) tuo kansalaisyhteiskunta ja osallisuus keskusteluun aktiivisen kansalaisen näkökulman. Hänen mukaan kansalaisyhteiskunta on mahdollinen vain aktiivisten kansalaisten kautta. Yksilölle kansalaisyhteiskunnassa toimiminen antaa mahdollisuuden kokea oma elämänsä mielekkääksi ja siellä syntyvät merkitykset, joiden varassa ihminen tulkitsee itseään ja maailmaa. Ihminen voi kasvaa ihmiseksi, jolla on persoona ja identiteetti. (Hautamäki 2005, 67.) Kansalaisyhteiskunnassa ihminen voi saada yhteisöllisyyden tunnustuksen ihmisyydelleen. (Hautamäki 2005, 59).

Aktiivinen kansalaisuus on ihmisen osallistumista, toimintaa ja vaikuttamista omassa yhteisössään tai laajemmin yhteiskunnassa. Tähän määritelmään kuuluvat ihmisen aktiivisuus yksityiselämässä, työelämässä, järjestötoiminnassa, kuin myös yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Aktiivista kansalaisuutta voidaan lähestyä myös toisesta näkökulmasta. Ihminen voi olla aktiivinen yksilöllinen ihminen, sekä aktiivinen kansalainen. Millainen ihminen on, riippuu hänestä itsestään. Harjun mukaan velvoitetta aktiiviseen kansalaisuuteen ei yksilöllisyyttä arvostavassa nyky-yhteiskunnassa voida asettaa. (Harju 2005, 67–68.)

Ihmisestä tulee kansalainen, kun hän suuntautuu itsestä ja kotipiiristä ulospäin ja tulee mukaan yhteisölliselle näyttämölle. Ihminen voi toimia kansalaisena omassa lähiyhteisössään, yhdistyksissä tai vertaisryhmissä. Kansalaisuuden ilmauksia ovat myös toimiminen kunnallisissa luottamustehtävissä, seurakunnallisessa toiminnassa tai ammattiyhdistystoiminnassa. Kansalaisuus on siis yhteisössä ja yhteiskunnassa toimimista, osallistumista ja vaikuttamista. (Harju 2005,67.) Kansalaisjärjestöjen merkittävin rooli on antaa kansalaisille mahdollisuus osallisuuteen ja yhteistyöhön sekä voimista kansalaisyhteiskuntaa (Hautamäki 2005, 59).

Harjun (2004, 41–47; 2005, 68–70) määrittelyn mukaan aktiivinen kansalainen tarkoittaa neljää asiaa: ihmisten identiteettiä, osallistumista, kohtaamista ja välittämistä. Ihminen tarvitsee identiteettiä ollakseen ihminen ja hahmottaakseen, mikä on hänen oma paikkansa ihmisyhteisössä ja yhteiskunnassa. Ilman omaa selkeää arvomaailmaa ihmisen on vaikea rakentaa omaa elämäänsä, ja olla myös aktiivinen kansalainen, joka tietää mitä haluaa, ja joka tavoittelee yhteistä hyvää. Osallistuminen tuo ihmiselle aktiivisen kansalaisuuden, ja sitä kautta hän kokee osallisuutta, kokemisen, kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Näin ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Kolmantena sisältömäärittelyä aktiiviselle kansalaiselle on kohtaaminen. Ihminen kaipaa toisen ihmisen läheisyyttä, keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa. Ihminen tarvitsee myös yhteisiä kokemuksia, joita hän voi jakaa toisten ihmisten kanssa. Identiteetissä ihmisellä on katse itseän päin, kohtauksissa katse on suunnattu itsestä pois päin, toiseen ihmiseen. Välittäminen tuo aktiivisen kansalaisuuden määrittelyyn inhimillisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Ihmisyhteisöt voivat hyvin vain, jos niissä tunnetaan mielenkiintoa kanssaihmisistä, heidän kohtaloistaan, heidän hyvän elämän edellytyksistään.

3.3 Sosiaalinen pääoma

Yhteiskunnallisesti sosiaalinen pääoma käsite herätti kiinnostusta 1990-luvun puolivälissä. Kiinnostus nousi Robert D. Putnamin tutkimusten seurauksena. Hän tutki Italian hallintouudistuksen alueellisia eroja. Hänen mukaansa kansalaisyhteiskunnan aktiivisuus, ja asukkaiden kiinnostus yhteisiin asioihin, suurelta osin selitti alueellisten instituutioiden toimintakyvyn eroja. (Ruuskanen 2002, 6.) Hyypän (2002, 50) mukaan Putnam tarkoittaa puhuessaan sosiaalisesta pääomasta kansalaisten keskinäistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa. Nämä piirteet edistävät henkilöiden välistä vuorovaikutusta ja toimintojen koordinoitua, ja ovat tehostamassa yhteisön, sekä yksilöiden tavoitteiden toteutumista. (Iisakka 2006, 8). Putnam näki sosiaalisen pääoman horisontaalisena verkostona, joka satoi kansalaiset toisiinsa. (Hyypä 2002, 50).

Putnamin mukaan sosiaalisen pääoman hyvinvointipoliittisina vaikutuksina on kollektiivisten ongelmien ratkaisun helpottaminen. Luotetaan järjestelmien toimivuuteen sekä

toisiin kansalaisiin. Se on helpottamassa myös yhteisöjen toimintaa. Ihmisten sosiaalinen vuorovaikutus helpottuu, kun ihmiset ovat usein toistensa kanssa tekemisissä ja luottavat toisiinsa. Myös ihmisten ymmärrys siitä, että he pohjimmiltaan tarvitsevat toista ihmistä kasvaa. Sosiaalinen pääoma on parantamassa informaation kulkua ja sillä on myös psykologisia ja biologisia vaikutuksia, joiden kautta se parantaa ihmisten terveyttä ja elämänlaatua. (Ruuskanen 2002, 7.)

Sosiaalinen pääoma käsitteellä tarkoitetaan ihmisten välisissä suhteissa, yhteisöjen toiminnassa syntyvää keskinäistä luottamusta ja vastavuoroisuutta. Yhteisöissä on mahdollista syntyä voimavaroja, joita yksilöt eivät pelkästään yksin toimimalla kykene saavuttamaan. Vastavuoroisuudesta ja luottamuksesta syntyy hyvä kehä, joka lisää ihmisten hyvinvointia. (Juhila 2006, 126.) Yksilön hyvinvoinnin ja menestyksen lisäksi sosiaalisen pääoman avulla selitetään myös yhteiskuntien ja yhteisöjen menestystä ja hyvinvointia (Iisakka 2006, 10).

Omassa työssäni Parasta Lapsille -järjestössä näen, miten yhteisössä syntyvä luottamus ja vapaaehtoisten keskinäinen vuorovaikutus muuttavat ihmistä. Toimintaan osallistuneet vapaaehtoiset kertovat toiminnan päätyttyä omasta muuttumisestaan. He kertovat olevansa eri ihmisiä nyt, kuin toiminnan alkaessa. Toimiminen yhdessä ryhmänä on muuttanut ajattelua, opettanut uutta ja ollut vahvistamassa itsetuntoa. Vapaaehtoisena toimimisen kautta on löydetty myös uutta näkökulmaa elämään.

4 KOLMAS SEKTORI

Kolmas sektori käsitteen juuret ovat 1970-luvulla. Amerikkalainen sosiologi Amitai Etzioni käytti kolmas sektori käsitettä viitatessaan valtion ja markkinoiden välisellä harmaalla vyöhykkeellä toimiviin organisaatiomuotoihin. Suomeen käsite rantautui 1980-luvun puolessa välissä, jolloin käsite ymmärrettiin osallistumisena itseään ja lähiympäristöä koskevien asioiden hoitoon erilaisissa lähiyhteisöissä. (Helander 1998, 51.) Kolmas sektori käsitteellä korostetaan yhdistys- ja järjestötoiminnan eroa suhteessa yksityiseen ja julkiseen sektoriin. (Heikkala 2001, 40).

Kolmannen sektorin käsite ei ole yksiselitteinen. Sitä pidetään epämääräisenä ja monitulkintaisena (Möttönen 2009). Rönningin (1999, 78) mukaan käsite on otettu käyttöön yhdistysten, ja muun organisoidun kansalaisyhteiskunnan toiminnan yhteiskunnallisen merkityksen määrittelemiseksi. Yleisenä määritelmänä on, että julkisen (valtio ja kunnat) ja yksityisen (yritykset) sektorin väliin jäävä osa on kolmas sektori (Möttönen 2009). Kolmas sektori pitää sisällään järjestäytyneitä toimijoita, joita ovat kansalaisten muodostamat ja johtamat yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt (Harju 2003, 15.). Kolmannen sektorin toiminnalle on ominaista, että se on valtiosta vapaata, sitä ohjaavat siihen osallistuvat ihmiset, osallistuminen on vapaaehtoista eikä se pyri tuottamaan voittoa (Möttönen 2009). Käsitettä kolmas sektori käytetään viittaamaan koko kansalaistoiminnan kenttään, erotuksena julkisesta ja yksityisestä sektorista. (Heikkala 2001, 40).

Juha Heikkalan (2001) mukaan kansalaistoiminnassa voidaan tehdä ero organisoituneen ja ei-organisoituneen vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan välillä. Tällöin puhutaan kolmannesta ja neljännessä sektorista. Kolmas sektori on siis organisoidun yhdistys- ja järjestötoiminnan aluetta. Neljäs sektori koostuu organisoitumattomasta, ja verkostoituneesta, naapurustojen, perhepiirien puitteissa toteutetusta vapaaehtoistoiminnasta, sekä vertaistuesta. Ei-organisoituun vapaaehtoistoimintaan kuuluu erilaisia ryhmiä tai verkostoja, joilla ei ole muodollista rakennetta. Ne eivät useinkaan ole rekisteröityneitä yhdistyksiä. Ei-organisoituneen toiminnan syntyhistoria on välittömässä avuntarpeessa, tai muun akuutin tavoitteen tyydyttämisessä. (Heikkala 2001, 46–47.)

Kolmas sektori käsitteellä viitataan koko kansalaistoiminnan kenttään, jolloin erotellaan kolme tai neljä yhteiskunnallisen toiminnan kenttää. Kolmen sektorin mallissa erotellaan julkinen sektori (valtio ja kunnat), yksityinen (kaupallinen) sektori sekä kolmas sektori (kansalaistoiminta). (Heikkala 2001, 46.) Neljän yhteiskunnallisen toiminnan kentässä kansalaistoiminta on jaettu kolmanneksi ja neljänneksi sektoriksi (kts. taulukko 1).

Kolmannella sektorilla toiminta tapahtuu järjestöjen, ja siihen kuuluvien paikallisyhdistysten organisoimana. Vapaaehtoisuus on osa organisoitua toimintaa, jossa toiminta perustuu järjestön toiminta-ajatukseen, ja toiminnasta vastaavat palkatut työntekijät yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Neljännellä sektorilla tapahtuva toiminta lähtee ihmisestä itsestään. Ihmisellä ei ole ympärillä organisaatiota, jolla olisi oma talous ja palkattu palkatut työntekijät. Ympärillä voi olla joukko ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita samasta asiasta ja alkavat toimia yhdessä, tai ihminen toimii omissa ystäväpiirissään, perhepiirissä toisia auttaen.

TAULUKKO 1 Neljän sektorin malli Heikkalan taulukon pohjalta (Heikkala 2001, 47)

Sektorit	Toiminta-alue	Toimijat	Toiminnan muodot
Yksityinen sektori	Markkinat	Yritykset	Muodollinen, yksityinen, voittoa tavoitteleva
Julkinen sektori	Valtio	Julkishallinto	Muodollinen, julkinen, ei voittoa tavoitteleva
Kolmas sektori	Kansalaistoiminta	Järjestöt, yhdistykset	Epämuodollinen/ muodollinen, yksityinen, ei voittoa tavoitteleva
Neljäs sektori	Kansalaistoiminta	Kotitaloudet, perhe, ystäväpiirit, sosiaaliset liikkeet	Epämuodollinen, yksityinen, ei voittoa tavoitteleva

Määriteltessä, kuuluuko joku organisaatio, tai instituutio kolmanteen sektoriin vai ei, voidaan asiaa lähestyä käyttäen John Hopkins ryhmän rakenteellisoperationaalista määrittelyä. Kriteereinä ovat rakenteellisuus, yksityisyys, voittoa tavoittelematon jakaminen, itsehallinnollisuus ja vapaaehtoisuus. Rakenteellisuus tarkoittaa sitä, että yksiköiden tulee olla institutionalisoituneita. Yksi sen tunnuspiirteistä on yksikön omat järjestyssäännöt. Yksityisyys tekee eroa viranomaisorganisaatioiden suuntaan. (Helander 1998, 53–54.)

Voittoa tavoittelemattomat organisaatiot eivät ole osa valtiota. Ne voivat olla monella eri tavalla vuorovaikutuksessa viranomaisten kanssa, mutta eivät toimi viranomaisten välittömässä ohjauksessa. Voittoa tavoittelematon jakaminen ei poissulje varojen keräämistä ulkopuolisista lähteistä. Hankitut varat tulee suunnata organisaation perustointaan. Tämä tekee eron voittoa tavoittelemattomien yksiköiden ja yksityistä liiketoimintaa harjoittavien organisaatioiden välille. (Helander 1998, 54.)

Itsehallinnollisuus sisältää periaatteen, että yksiköllä on edellytykset valvoa omia toimintojaan. Sillä tulee olla omat sääntönsä ja menettelytapansa, joihin yksikön ulkopuoliset eivät voi puuttua. Vapaaehtoisuus kriteeri viittaa vapaaehtoiseen osallistumiseen toiminnan kaikilla tasoilla. Tämä ei tarkoita sitä, että yksikön toiminta ja toiminnan johtaminen tapahtuisivat yksinomaan vapaaehtoisin voimin, mutta vapaaehtoisen panostuksen tulee olla huomattavaa. (Helander 1998, 54.)

4.1 Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestötoiminnan historia linkittyy yhteiskunnan historiaan. Esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeen jälleenrakentamisen yhteydessä, syntyi erityisesti väestö- ja perhepoliittisia järjestöjä. Kansalaisjärjestöjen juuret ja motiivit toiminnalle ovat monenmoisia. Osa järjestöistä on syntynyt, kun samassa ongelmallisessa tilanteessa taistelevat ihmiset ovat liittoutuneet keskenään ajamaan yhdessä asioita. Tämä liittyy läheisesti kansalaisyhteiskunnalliseen toimintaan. Toinen synty tapa kumpuaa yhteiskuntakriittisestä, sekä unelmasta paremmasta ja oikeudenmukaisemmasta maailmasta. Asialla ovat olleet yhteiskunnallisesti aktiiviset ihmiset, joita ongelmat eivät välttämättä ole

henkilökohtaisesti koskettaneet. Osalla järjestöistä edellä mainitut juuret yhdistyvät keskenään. (Ruohonen 2003, 44–45.)

Järjestöjen erityispiirteenä voidaan pitää sitä se, että toiminnassa korostuu aatteellinen perusta. Toiminnassa ollaan mukana henkisen kipinän, ei niinkään rahan tai vallan takia. Kansalaisten vapaaehtoista toimintaa pidetään toiminnan selkärankana, joka on samalla voimavara, että myös rajoite. Palkatun henkilöstön työaikaan verrattuna, vapaaehtoisten mahdollisuus käyttää toimintaan omaa aika on rajallinen. Vapaaehtoisten motiivit voivat myös olla häilyviä. (Heikkala 2001, 88.) Kansalaisjärjestöt antavat vapaaehtoisille mahdollisuuden osallisuuteen ja yhteistyöhön, jota kautta järjestöjen rooli kansalaisyhteiskunnan voimistajana toteutuu. (Hautamäki 2005, 48).

Yhdistysten ja järjestöjen päätöksentekoa määrittää demokraattisuus, joka tarkoittaa jäsenistön periaatteellista mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon. Järjestön toiminnassa ei tavoitella taloudellista voittoa, vaan mahdolliset taloudelliset tuotokset investoidaan varsinaiseen toimintaan. (Heikkala 2001, 89.)

Ruohosen (2003, 45) mielestä kansalaistoiminnan merkitys suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehittymisessä on olennainen, mutta suhteessa merkitykseensä kovin näkyvätön. Hänen mukaan useimmat sosiaalipalvelut ovat syntyneet nimenomaan järjestöjen käynnistämästä toiminnasta, jonka valtio ja kunnat ovat myöhemmin ottaneet hoitaakseen. Kansalaistoiminnasta ovat alkunsa saaneet esimerkiksi kotipalvelu, neuvolatoiminta, päihdehuollon ja vammaistyön eri muodot.

4.2 Parasta Lapsille -järjestö lyhyesti

Parasta Lapsille ry on vuonna 1945 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö. Toiminnan tarkoituksena on lisätä lasten, nuorten ja lapsiperheiden jaksamista, sekä ehkäistä sosiaalisia ongelmia ja syrjäytymistä leiri – ja virkistystoiminnan keinoin. Järjestön tärkeimmät toimintamuodot ovat paikallisyhdistystoiminta, lasten ja nuorten leiri-toiminta, perhetoiminta, vapaaehtoisten hankinta ja koulutus. (Parasta Lapsille ry 2008.)

YK:n Lapsen Oikeuksien Sopimus ja järjestön omat arvot: lapsuuden kunnioittaminen, luotettavuus, avoimuus, suvaitsevaisuus ja yhteisöllisyys ohjaavat toimintaa, joka on kaikilta osin monikulttuurista. (Parasta Lapsille ry 2008.)

Parasta Lapsille -järjestö kuuluu jäsenenä muun muassa Lastensuojelun Keskusliittoon, Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistys YTY:een, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliittoon Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepaan, Raha-automaattiyhdistykseen ja Lasten Päivän Säätiöön. Järjestön toiminnan rahoitus perustuu pääosin Lasten Päivän Säätiön ja Raha-automaattiyhdistyksen avustuksiin. (Parasta Lapsille ry 2008.)

Parasta Lapsille järjestön toiminta ei liity julkisiin palvelujärjestelmiin. Toiminta on järjestön arvoihin, ja toiminta-ajatukseen sitoutuneiden vapaaehtoisperiaatteella toimivien ihmisten synnyttämää ja kehittämää. Parasta Lapsille toiminta on myös heidän kiinnostuksestaan riippuen jatkuvaa. (Pala lapsen maailmaa -strategia 2006.) Järjestön muodostavat eri puolilla Suomea toimivat itsenäiset paikallisyhdistykset vapaaehtoisineen. Järjestössä palkkatyön osuus on pieni. Valtakunnallista toimintaa koordinoidaan Parasta Lapsille -järjestön toimistolta Helsingistä, jossa työskentelee kuusi työntekijää. (Hokkanen 2003, 4.) Parasta Lapsille -järjestön perustamisesta saakka, järjestön parissa toimivilla aktiivisilla ihmisillä, on ollut ensiarvoisen tärkeä rooli järjestön toiminnan ja kehittämisen suhteen. Vapaaehtoisuus on ollut kestävä toimintamuoto; järjestön keskeinen toiminta on rakentunut vapaaehtoisuuden ja kansalaistoiminnan varaan. (Pulkkinen 2006, 8.)

4.3 Sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt

Järjestöjen perustamisen lähtökohtana on ollut se, että yhteen liittymällä ihmiset kykenivät saamaan äänensä ja tarpeensa paremmin kuuluviin esimerkiksi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestöille on yhteistä se, että niiden tarkoituksena on jonkin erityisryhmän, oman jäsenistön tai hyvinkin laajan väestöosan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen. (Vuorinen, Särkelä, Peltosalmi, Eronen 2007, 9.)

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen erityispiirteenä on se, että järjestöt ovat saaneet toimintansa piiriin vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, pitkäaikaissairaat, vammaiset, työttömät, maahanmuuttajat, lastensuojelun asiakkaat sekä yksinäiset vanhukset voivat olla yhdistysten jäseninä, vapaaehtoisina sekä tuen ja palvelujen saajina. Heille järjestöt ovat ainoa paikka henkilökohtaisen tuen, esimerkiksi vertaistuen, saantiin sekä yhteisölliseen toimintaan, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhdessäoloon. (Vuorinen ym. 2007, 15.)

Paikallisyhdistysten vapaaehtoisuus on naisvoittoista. Vapaaehtoistoimijoista kolme neljästä on naisia, ja paikallisyhdistysten jäsenistöstä kaksi kolmasosaa on naisia. Vertaillaessa sosiaali- terveysjärjestöjen toimintaa esimerkiksi liikuntajärjestöjen toimintaan, eroavat ne toisistaan vapaaehtoisten sukupuolijakautuman suhteen. Liikuntajärjestöissä vapaaehtoisten joukko on vahvasti miesvoittoista. (Vuorinen, Särkelä & Peltosalmi 2006, 109; SLU 2007, 2)

Vapaaehtoisten sukupuolijakautumasta puhuttaessa mieleeni tulevat kysymykset: Mikä on miesten käsitys sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarjoamista mahdollisuuksista? Onko heillä oikeaa tietoa järjestöjen toiminnasta? Mielestäni järjestöjen tulisi miettiä, keille he haluavat vapaaehtoistoimintaansa markkinoida ja keitä he haluavat toimintaan mukaan. Oikealla markkinoinnilla voidaan välittää viestiä, että sosiaali- ja terveysjärjestöissä on myös toimintaa, jossa voi lasten ja aikuisten kanssa tehdä asioita yhdessä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen joukosta voi valita järjestön, jossa vapaaehtoistoiminta on joukkue-toimintaa, kuten Parasta Lapsille -järjestössä, jossa ryhmä aikuisia toimii yhdessä lasten hyvinvoinnin parantamiseksi, järjestäen toiminnallisen leiriviikon.

5 MAAHANMUUTTAJA

5.1 Kuka on maahanmuuttaja?

Maahanmuuttajista puhuttaessa on kyse hyvin heterogeenisestä ryhmästä. Ihmisen määrittäminen maahanmuuttajaksi voi häivyttää helposti yksilöllisyyden ja erot. (Huttunen 2004, 138) Vaikka maahanmuuttajuus on vain osa ihmisen taustaa, mielestäni se tuodaan usein esille, aivan kuin se olisi tärkein ihmistä määrittävä tekijä.

Maahanmuuttaja on maassamme yleiskäsite, jolla tarkoitetaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä, niin pakolaisia, siirtolaisia kuin paluumuuttajiaakin (Lepola 2002, 225). Suomen ulkomaalaislaki määrittelee maahanmuuttajaksi henkilön, joka ei ole Suomen kansalainen ja jonka maahanmuuton syynä voi olla työpaikan saaminen Suomessa, avioituminen, opiskelu, paluumuutto, pakolaisuus tai perheiden yhdistämisen kautta. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2007: 41).

Pakolaisena maahan muuttava voi olla kiintiöpakolainen, jolla on UNHCR:n myöntämä pakolaisen asema ja joka kuuluu vastaanottavan maan pakolaiskiintiöön (Lepola 2002, 224). Hän voi olla henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskon, kansallisuuden, tietyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mieltipiteen vuoksi. Pakolaisasema todetaan niin, että valtio antaa henkilölle turvapaikan tai YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun virasto toteaa hänen olevan pakolainen, sekä hänen perheenjäsenensä. (Lepola 2002, 226.)

Turvapaikanhakija on maahan tullut henkilö, joka on joutunut vainon kohteeksi omassa maassaan, anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. (Pohjanpää, Paananen & Miettinen 2003, 8).

Maahanmuuttaja voi olla myös ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa paluumuuttaja tarkoittaa entisiä ja nykyisiä Suomen kansalaisia, ja heidän jälkeläisiään. Paluumuuttajia ovat myös entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat henkilöt, kuten inkerinsuomalaiset, joilla on suomalainen syntyperä. (Pohjanpää, Paananen & Miettinen 2002, 8), (Lepola 2002, 226.)

5.2 Maahanmuuttajat Suomessa

Ismo Söderlingin mukaan maahanmuuttajat voidaan jakaa Suomessa neljään ryhmään. Ensimmäisen ryhmään kuuluvat suomalaista alkuperään olevat, joita ovat inkerinsuomalaiset ja Ruotsista Suomeen palanneita Suomen kansalaisia. Toisen ryhmän muodostavat Suomen kansalaisten puoliset ja kolmannen pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Työvoimamuuttajat, opiskelijat ja perheenjäsenet, kuuluvat neljänteen ryhmään. Neljänteen ryhmään kuuluvat ovat Suomessa jonkun tietyn ajanjakson. (Söderling 1999, 19.)

Ulkomaalaisten maahantulo kuuluu valtion päätösvallan piiriin. Lähtökohtana on YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 14 artiklan yleismaailmallisesti hyväksytty periaate. Eli ihmisellä on oikeus saada kotivaltionsa ulkopuolella suojelua kotimaassaan kohtaamaltaan vainolta ja vakavilta ihmisoikeusloukkauksilta. (Pentikäinen 2005, 18.)

Suomessa ulkomaalaisten maahantuloa ja maassaoloa säätelevät suomalainen lainsäädäntö, sekä Suomen solmimat kansainväliset ja kansalliset sopimukset: Geneven pakolaissopimus, Vuoden 1967 pöytäkirja ja Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen sopimus. Suomi on sitoutunut myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen, Kidutuksen vastaiseen yleissopimukseen sekä Lasten Oikeuksien yleissopimukseen. Suomea sitovat myös Euroopan Unionin jäsenenä, EU:n yhteiset direktiivit maahanmuutosta ja siirtolaisuudesta. (Joensuu 2010.)

Suomeen tulon syyt ovat moninaiset. Kysymykseen, miksi Suomeen on tultu, voi vastauksena olla avioliitto, työ, opiskelu tai humanitaariset syyt. Vuoden 2008 tilastojen mukaan useimmat maahanmuuttajat hakivat oleskelulupaa perhesiteiden takia (33 %), muita syitä oli opiskelu (21 %) työnteko (30 %) ja elinkeinonharjoittaminen (14 %). (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuoden 2008 lopussa vakinaisesti 5 183 058 Suomen kansalaista, joista 90 516 on syntynyt ulkomailla. Suomessa asui ulkomaiden kansalaisia 143 256 henkilöä eli 2,7 prosenttia väestöstä. Ulkomaiden kansalaisten määrä lisääntyi edellisestä vuodesta 10 548 henkilöllä. Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät olivat Venäjän (26 909), Viron (22 604), Ruotsin (8 439) ja Somalian (4 919) kansalaiset. Ulkomailla syntyneitä henkilöitä asui Suomessa 218 626. (Tilastokeskus 2009.)

Mielestäni maahanmuuttoon liittyy myös kysymys siitä, milloin maahanmuuttajasta ei enää puhuta maahanmuuttajana. Milloin maahanmuuttajaus päättyy? Opinnäytetyöhöni liittyvään kirjallisuuteen tutustumalla, en ole löytänyt vastausta kysymykseen. Mutta voiko ulkomaalainen muuttua suomalaiseksi? Voi myös kysyä, pitääkö maahanmuuttajan muuttua suomalaiseksi? Outi Lepola puhuu tutkimuksessaan käsitteen suomalainen kaksitasoisuudesta. Suomalaisuudella viitataan syntyperäisiin Suomen kansalaisiin, toisaalta etnisesti tai kulttuurisesti suomalaisiksi määrittyviin ihmisiin. Maahanmuuttaneista henkilöistä puhutaan ”ulkomaalaisina” riippumatta siitä, kuinka kauan he ovat asuneet Suomessa. Suomen kansalaisuuden saaminen ei välttämättä tee ”ulkomaalaisesta” suomalaista. Jos suomalaisuus käsitetään yhteiskunnalliseksi yhteenkuuluvuudeksi, ihmisten joukoksi, joka vakinaisesti elää ja toimii Suomessa, silloin siihen voivat kuulua niin maahanmuuttaneet kuin maahansyntyneetkin. (Lepola 2000, 385.)

Kansalaisuus ja kansallisuus ovat samankaltaiselta kuuluvia sanoja, mutta mikä on niiden ero? Kansalaisuus kertoo siitä, että henkilö on jonkun maan kansalainen. Kansalaisuuden voi saada syntymän tai hakemuksen kautta. Kansallisuus vastaavasti tarkoittaa johonkin kansaan kuulumista ja sen voi saada ainoastaan syntymän kautta. (Domander 1992, 10.)

Suomeen muuttanut henkilö, joka osaa tyydyttävästi suomea tai ruotsia ja on elänyt nuhteettomasti, voi hakea Suomen kansalaisuutta asuttuaan yhtäjaksoisesti Suomessa kuusi vuotta. Kansalaisuutta haetaan, ja sen myöntämisestä Suomessa päättää maahanmuuttovirasto. (Maahanmuuttovirasto 2010). Kansallisuus, etnisyys on vastaavasti kuulumista johonkin kansaan tai etniseen ryhmään. Kansalaisuus on annettu, mutta identiteetti on ihmisen sisällä oleva asia, johon ovat vaikuttaneet esimerkiksi ihmisen ajatukset itsestään, sosiaalinen ympäristö ja perhe.

6 INTEGRAATIO

6.1 Integraatio käsitteenä

Integraatio termi on johdettu latinan sanasta *integer*, joka tarkoittaa eheä. Integroituminen on eheytymistä, kokonaistumista ja yhdentymistä. Integraation on kääntynyt suomalaiseksi uudissanapariksi kotoutuminen/kotouttaminen. (Pyykkönen 2007, 37) Integraatio sana tulee esille puhuttaessa maahanmuuttajien elämästä uudessa kotimaassa. Sana on käytössä yhteiskunnassamme laajemminkin. Päiväkoti- ja koulumaailmassa integroinnista puhutaan silloin, kun esimerkiksi vammaisen lapsi on mukana tavallisten lasten ryhmässä/opetuksessa. Puhutaan integroidusta ryhmästä tai luokasta. Toimivien ja tehokkaista hyvinvointipalveluiden yhteydessä puhutaan myös integroinnista. Palveluja integroidaan toimivuuden ja uskoisin myös säästöjen lisäämiseksi.

Omasta mielestäni kotouttaminen ja kotouttaa sanapari luo kuvaa toiminnasta, jossa toinen osapuolista on passiivinen, jota toinen osapuoli kotouttaa. Näin ymmärrettynä integroituminen näyttäytyy yksisuuntaisena tapahtumana, kun siinä kaikkien osapuolien tulisi toimia aktiivisesti. Onko kotoutuminen ja kotouttaa sanojen merkitykset jääneet epäselviksi kansalaisille? Voiko sanoihin liittyvällä epätietoisuudella olla vaikutusta suomalaisten suhtautumiseen maahanmuuttajia kohtaan?

Integraatiota käytetään ulkomaalaistyössä kuvaamaan prosessia, jonka maahanmuuttaja kohtaa saapuessaan uuteen maahan. Vieraaseen maahan saapuessaan ihminen tuo tullessaan oman elämänsä historian, kaiken siihen asti oppimansa ja kokemansa. Vastaanottavalla maalla on myös oma historiansa, politiikkansa ja palvelujärjestelmänsä. Integraatiokäsitteeseen liittyy positiivinen ajatus. Ajatellaan, että asettuminen Suomeen tapahtuu myönteisellä tavalla, jolloin prosessilta odotetaan vastavuoroisuutta. Kahdensuuntaisena prosessina se edellyttää suomalaisilta sopeutumista maahanmuuttajiin ja heidän erilaisuuden kunnioittamista. Vuorovaikutus, tasa-arvo ja molemminpuolinen kunnioitus ovat integraatiossa keskeisiä ajatuksia. (Ruusunen 1998, 17.)

Pyykkösen (2007, 37) mukaan integraatiossa on idean tasolla kyse tietynlaisesta enemmistö-vähemmistö-suhteesta. Sekä näkemystä siitä, kuinka tämän suhteen tulisi olla jär-

jestetty eli monikulttuurisuuspoliittisesta ideaalista. Vastaavasti poliittisena käytäntönä integraatiossa on kyse hallinnallisista tekniikoista, joilla ohjataan maahanmuuttajien kansalaiseksi kasvamista ja kehittymistä.

Forsander (2001) tuo integraatiosta puhuttaessa esille kolme eri näkökulmaa: integraatio valtaväestöön, integraatio etnisten ryhmien välillä ja integraatio oman etnisen yhteisön sisällä. Maahanmuuttaja joutuu siis etsimään omaa paikkaansa valtaväestön, oman kulttuuritaustan omaavien, sekä muiden maahanmuuttajien joukosta. ”Monikulttuurisessa yhteiskunnassa, ja erityisesti sen julkisella alueella, integraatio merkitsee kaikkien osapuolten sitoutumista yhteistoimintaan, jossa tavoitteena, joskaan ei keinona, on tasa-arvo ja yhteiskunnallinen koheesio.” (Forsander 2001, 47.)

Maahanmuuttajan kohdalla tietoisuus omasta kulttuurista ja etnisestä identiteetistä tulee ajankohtaiseksi hänen joutuessaan vieraaseen kulttuuriin, jossa vallitsevat omasta kulttuurista poikkeavat arvot, normit ja käyttäytymismallit. Hän joutuu tarkastelemaan uudesta näkökulmasta niitä oman kulttuurinsa piirteitä, jotka ovat olleet hänelle aikaisemmin luonnollisia ja itsestään selviä. Uudelleenarviointi on väistämätön osa sopeutumisessa vieraaseen kulttuuriin ja samalla maahanmuuttajan identiteetti joutuu koetukselle. (Marjeta 1998, 8–9)

John Berryn nelikenttäteorian on yksi tunnetuimmista yhteiskunnan ja vähemmistöjen välistä suhdetta kuvaavista teorioista. Berry on havainnollistanut sopeutumisen eri muotoja nelikenttäteorialla, missä hän määrittelee integraation akkulturaatioteorian avulla (kts. taulukko 2). (Räty 2002, 125.)

Berryn mallissa maahanmuuttajien on otettava kantaa kahteen keskeiseen kysymykseen. 1. Onko heidän mielestään oman kulttuurin ja siihen liittyvän kulttuuri-identiteetin säilyttäminen tärkeää, sekä 2. onko tärkeää ylläpitää hyviä ja kiinteitä suhteita kantaväestöön. (Söderling 1999, 26.)

TAULUKKO 2. John Berryn akkulturaatiomalli (Räty 2002, 125)

		Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri	
		KYLLÄ	EI
Tärkeää ylläpitää eri etnisten ryhmien välisiä suhteita	KYLLÄ	Integraatio/ sopeutuminen	Assimilaatio/ sulautuminen
	EI	Separaatio/ eristäytyminen	Marginalisoituminen/ syrjäytyminen

Kulttuurista muutos- ja sopeutumisprosessia, jossa kulttuuritaustaltaan erilaiset ihmiset ja ryhmät kohtaavat toisensa, kutsutaan akkulturaatioksi. Kun akkulturaatiota tarkastellaan psykologisesta näkökulmasta, on kyse yksilön arvoissa, uskomuksissa ja käyttäytymisessä tapahtuvista muutoksista. (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 1997, 12).

Yhtenä mahdollisena sopeutumisen mallina on integraatio. Integraation (kotoutumisen) edellytyksenä on, että maahanmuuttaja on halukas säilyttämään omaa alkuperäistä kulttuuriaan ja olemaan kanssakäymisissä myös uuden kulttuurin ja sen edustajien kanssa. Onnistuneen integraation tuloksena on kaksikulttuurisuus, jolloin maahanmuuttaja säilyttää omaa kulttuuriaan ja yhteyksiä omaan kulttuuriryhmäänsä, mutta omaksuu myös enemmistökulttuurin normeja ja tapoja. Tämä on mahdollista vasta silloin, kun ympäröivä kulttuuri on avoin ja hyväksyvä erilaisille kulttuuriryhmille. (Alitolppa-Niitamo 1994, 32–33.)

Integraatio on sopeutumismalli assimilaation ja separaation välimaastossa. Integraatiota pidetään maahanmuuttajalle myönteisenä virallisen ja hyväksytyyn maahanmuuttopolitiikan kannalta. Maahanmuuttaja säilyttää toimintavalmiutensa ja kulttuurisen ymmärtä-

misen kykynsä sekä ympäröivässä että omassa kulttuurissaan. Integraatiota pidetään tavoittelemisen arvoisena sopeutumismallina. (Sander 1995, 109.)

Integraation sijasta maahanmuuttajan selviytymisstrategiaksi saattaa muodostua valta-
väestöön ja -kulttuuriin sulautuminen tai siitä eristäytyminen tai jopa syrjäytyminen. Sulautumisessa eli assimilaatiossa maahanmuuttaja vaihtaa viiteryhmäkseen uuden kotimaansa enemmistön ja kulttuurin ja hyväksyy sen. Maahanmuuttajalle tämä voi tapahtua omasta vapaasta halusta tai tilanteesta, jossa maahanmuuttajalle ei anneta mahdollisuutta säilyttää omaa kulttuuriaan ja kulttuuri-identiteettiä.

Eristäytymisessä eli separaatiossa on kyse valtakulttuurin ulkopuolelle jättäytymisestä. Näin toimiessaan maahanmuuttaja haluaa säilyttää oman kulttuurinsa ja välttää yhteyttä valtakulttuuriin. Syrjäytyminen eli marginaalisaatio on uhkana silloin, kun maahanmuuttajalla ei ole halua tai mahdollisuutta säilyttää omaa kulttuuriaan. Hänellä ei ole kiinnostusta olla yhteydessä valtakulttuuriin eikä sen edustajiin. Tällöin on vaarana, että maahanmuuttaja syrjäytyy kummastakin ryhmästä, sekä omasta etnisestä ryhmästään että ympäröivästä yhteiskunnasta. (Marjeta 1998, 9)

6.2 Valtion tuki integroitumisessa

Valtiolla tulee olla suunnitelma, miten maahanmuuttajia autetaan löytämään paikkansa uudessa yhteiskunnassa. Mutta myös vastaanottavan maan vallitsevilla asenteilla, kulttuurilla ja vastaanottotavalla on vaikutusta siihen, millaiseksi maahanmuuttajien sopeutumien muodostuu uudessa kotimaassa. (Marjeta 1998, 9).

Maahanmuuttopoliittiset linjaukset lähtevät maassamme monikulttuurisesta mallista. Siinä yhdistyy tasa-arvon periaatteen kunnioittaminen ja myönteinen eriyttäminen, jossa maahanmuuttajiin kohdistetaan erityisiä tukitoimenpiteitä. Integroituminen eli kotoutuminen nähdään vuorovaikutteisena prosessina, jossa yhteiskunnassa tapahtuu muutoksia maahanmuuttajien myötä. Viranomaisilla on velvoitteena tukea maahanmuuttajien sopeutumista. (Ikäläinen, Martiskainen & Törrönen 2003, 30.)

Hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma valmistui lokakuussa 1997. Siinä määriteltiin Suomen kansainvälisen toiminnan suuntaviivat, maahantulo- ja turvapaikkapolitiikka sekä maahanmuuttajien kotoutumisen keskeiset periaatteet. Maahanmuuttopolitiikan pyrkimyksenä on, että kaikki maahanmuuttajat voivat joustavasti ja tehokkaasti integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. (Räty 2002, 134.)

Vuonna 1999 astui voimaan laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Laissa määritellään eri tahojen velvollisuudet edistää maahanmuuttajien kotouttamista. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on työelämään ja yhteiskunnan toimintaan osallistuminen, omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella tarkoitetaan vastaavasti viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. (Räty 2002, 135.).

Maahanmuuttajien kotouttamisesta Suomessa vastaa Sisäasiainministeriö, joka on asettanut kotoutumisen tavoitteeksi sen, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan, samoin kuin muut maassa asuvat. Kotoutumisen keskeinen tekijä on suomen tai ruotsin kielen oppiminen, sekä työikäisillä maahanmuuttajilla pääsy työelämään, sekä heidän osaamisen ja koulutuksen saaminen suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. (Sisäasiainministeriö 2010.)

7 TUTKIMUS JA AINEISTO

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, jossa aineiston kerääminen tapahtui teema-haastatteluilla. Laadullinen tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti se, että näin tehdyllä tutkimuksella voi tavoittaa ihmisen merkityksellisiksi koettuja tapahtumaketjuja, kuten oman elämän kulkua tai omaan elämään pidemmälle jaksolle sijoittuvaa asiaa. (Vilka 2009, 97.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto voidaan kerätä monella eri tavalla. Kaikki ihmisen tuottama materiaali kertoo jotakin niistä laaduista, joita ihmiset eläessään ovat kokeneet. Usein tutkimusaineistoksi valitaan ihmisten kokemukset puheen muodossa, jolloin tutkimusaineisto kerätään haastatteluina. (Vilka 2009, 100.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää Parasta Lapsille järjestön toimintaan osallistuneiden maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten kokemuksia. Mitä vapaaehtoistoiminta opettaa, mitä vaikutusta osallistumisella vapaaehtoistoimintaan on ollut vapaaehtoisten elämään. Näiden kysymysten vastauksilla vastaan opinnäytetyössä kysymykseen: voiko vapaaehtoistoiminta olla vahvistamassa maahanmuuttajien osallisuutta? Tavoitteena on ymmärtää yksilötason kokemuksia vapaaehtoistoinnasta ja toiminnassa saatujen kokemusten merkityksen ihmisille.

7.1 Miksi teemahaastattelu?

Teemahaastattelun valintaan vaikutti kiinnostukseni ihmiseen yksilönä, sekä kiinnostukseni ihmisten tarinoihin. Halusin kuulla ihmisten tarinat heidän itsensä kertomana. Halusin tarjota mahdollisuuden kertoa kokemuksista ja ajatuksista, jotka haastateltavat itse katsovat tärkeiksi tulla kuulluiksi.

Teemahaastattelu sopi työhöni hyvin myös siksi että, siinä aiheet eivät ole tiukasti rajattu valmiisiin kysymyksiin. Näin haastateltavat saivat mahdollisuuden kokea osallisuutta määrittelemällä itse esille tuotavat asiat haastattelun teemojen pohjalta. Hirsjärven ja Hurmeen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48) mukaan teemahaastattelu etenee aina keskeisten teemojen varassa, mikä mahdollistaa tutkittavien äänen kuuluville tulemisen. Ihmi-

nen tulkitsee, ja antaa asioille merkityksen omista lähtökohdistaan. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että asioiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa.

Teemahaastattelu tarjosi mielestäni tilaisuuden päästä ihmisten kanssa vuorovaikutukseen, jossa haastattelijana, minulla oli mahdollisuus päästä mukaan ihmisen tarinaan. Näin ihmisten ilmeet ja eleet, sekä kuulin äänenpainot. Ihmisten kokonaisvaltainen läsnäolo teki tarinoista eläviä.

Teemahaastattelu oli sopivin tapa koota tietoa, sillä ihmisillä on mahdollisuus itse omin sanoin kertoa kokemuksistaan ja heille tärkeistä asioista (Vilkkä 2009, 101). Teemahaastattelun valintaa tuki myös se, että vapaaehtoistoimintaa tutkittaessa määrällistä tutkimusta ja kyselylomakkeita hyödyntämällä ei saada vapaaehtoistoimijoiden omia näkemyksiä ja kokemuksia tarpeeksi hyvin esille. Kyselylomakkeiden yleisenä ongelmana on, että tutkijat määrittelevät etukäteen sen, mikä on oleellista ja keskeistä vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa, eikä tutkittavilla ole mahdollisuutta päästä itse vaikuttamaan kysymyksiin. (Nylund & Yeung 2005, 22.)

Kysymyslomakkeen käytössä näen vaarana myös sen, että ihminen vastaa nopeasti kysymyksiin, eikä lähde pohtimaan asioita. Pahimmassa tapauksessa vastaaminen vie vain muutaman minuutin tai koko kyselylomake unohdetaan. Kyselylomakkeen käyttöä en koe sopivaksi opinnäytetyöhöni, sillä en voi etukäteen tietää vastaajien suomenkielen tasoa. Lomakekysely ei mahdollista tarkentavien kysymysten tekemistä epäselvissä tilanteissa. Käyttämällä valmiita kysymyksiä tiedon keräämisessä rajaisin ihmisten ääntä, enkä mahdollistaisi heidän aktiivista osallisuuttaan. Näen siinä ristiriidan työni aiheen kanssa, sillä työssäni keskeinen teema on ihmisten osallisuus.

7.2 Haastateltavien valinta

Haastateltavien valinnassa käytin Parasta Lapsille -järjestön vapaaehtoispostin postituslistaa, johon on koottu kaikki järjestön postia haluavat vapaaehtoiset. Postituslistalta etsin haastateltaviksi sopivia vapaaehtoisia. Lähtökohtana oli, että henkilö on maahanmuuttajataustainen, osallistunut Parasta Lapsille ry:n toimintaan enemmän kuin yhden kerran ja osoitetietojen perusteella hän asuu pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseutu-

rajaukseen päädyin siksi, että en halunnut etäisyyden vaikuttavan haastatteluun osallistumiseen. Suurin osa Parasta Lapsille -järjestön maahanmuuttajataustaisista vapaaehtoisista asuu pääkaupunkiseudulla, joten rajausta tapahtui luonnostaan.

Pelkkä nimi ei paljastanut ihmisestä sitä, onko hän maahanmuuttajataustainen vai ei. Eikä nimen perusteella voinut tietää, onko henkilö ollut toiminnassa mukana useamman kuin kerran. Asioita piti tarkistaa järjestön arkistoista sekä Parasta Lapsille -järjestön toimistossa pitkällä työhistorialla työtä tekeviltä henkilöiltä.

Valitsin viisi vapaaehtoista edellä mainittujen kriteerien perusteella. Haastateltaviin otin yhteyttä ensimmäisen kerran kirjeitse (Liite 1), jossa kerroin heille opinnäytetyön tekemisiin liittyvästä haastattelusta. Kirjeellä halusin haastaa heidät palauttamaan mieleen ajan, jolloin he olivat toimineet vapaaehtoisina Parasta Lapsille järjestössä. Joidenkin kohdalla mukanaolosta oli kulunut useampikin vuosi, joidenkin mukanaolosta oli kulunut vain vähän aikaa, ja yksi haastateltava toimi parhaillaan vapaaehtoisena. Samassa kirjeessä kerroin tulevasta puhelimitse tapahtuvasta yhteydenotosta, jolloin heiltä tiedustelin halukkuutta osallistua haastatteluun, sekä sopisin haastattelun ajankohdan ja paikan. Näin jokaiselle jäi aikaa rauhassa tehdä päätös haastatteluun osallistumisesta. Etukäteen kirjeen lähettämisen ajatuksena oli, että ihmiset vastaisivat puhelimeen. Sillä on olemassa ihmisiä, jotka eivät vastaa tuntemattomasta numerosta tuleviin puheluihin. Jos olisi pelkästään soitettu, olisi joku voinut jäädä edellä mainitun syyn vuoksi tavoittamatta.

Kirjeessä kerroin seuraavalla viikolla tapahtuvasta yhteydenotosta. Ihmiset toimivat aktiivisesti. Päivänä, jolloin posti oli tuonut kirjeen, ensimmäinen vapaaehtoinen laitto tekstiviestin asian tiimoilta. Hän halusi tulla kertomaan omia kokemuksiaan eli oli valmis haastatteluun. Otin yhteyttä puhelimitse muihin, jolloin selvisi, että yhden haastateltavaksi pyytämäni puhelinnumero ei ollut enää käytössä. Kahden kanssa sovin haastatteluajankohdan seuraavalle viikolle.

Ottaessani yhteyttä viidenteen vapaaehtoiseen, jolle olin lähettänyt kirjeen, sain kuulla, ettei hänelle lähettämäni kirje ollut tullut perille. Tämän vuoksi hän ei ollut tietoinen haastattelupyynnöstäni ennen puhelua. Kerroin hänelle asiasta, ja hän lupasi laittaa tekstiviestinä ajankohtaehdotuksensa. Sovimme myös, että laitan hänelle kirjeen uudelleen.

Postitin kirjeen hänelle samalla, kun laitoin postia henkilölle, jonka numero ei enää ollut käytössä. Ajankohtaehdotuksia ei kuulunut, vaikka muistutin henkilöä tekstiviestillä. Eikä uutta puhelinnumero tullut toiselta vapaaehtoiselta.

Etsin uudet vapaaehtoiset näiden kahden tilalle. Tavoitteena oli alusta lähtien löytää haastateltavaksi myös miespuolisia vapaaehtoisia, jotta päättötyössäni kuuluisi myös miesten ääntä. Tämän huolen kerrottua Parasta Lapsille järjestön entiselle leiritoiminnan johtajalle, hän neuvoi ottamaan yhteyttä henkilöön, joka oli ollut vuosia sitten mukana toiminnassa. Otin häneen yhteyttä ja sovimme tapaamisajan. Toisen puuttuvan haastateltavan tilalle etsin vapaaehtoisten yhteystiedoista henkilön, jonka tiesin olleen usean kerran vapaaehtoisena. Hänen kanssaan sovimme ajankohdan hänen omista ajankohtaehdotuksistaan. Hän laittoi lähempänä ajankohtaa, ettei sittenkään ole varma pääseekö tulemaan. Eikä hän tullut.

Olen työssäni maahanmuuttajien kanssa huomannut, että ihmisillä ei ole helppo sanoa ei. Kieltäytyminen kuten myös negatiivisten asioiden sanominen koetaan vaikeaksi. Luulen, että monissa kultureissa ei ole tapana sanoa suoraan ei, tai antaa negatiivista palautetta. Ei haluta loukata ja siksi asia kierretään. Ajattelen, että näin oli myös haastattelupyyntötilanteessa. Henkilö ei halunnut kieltäytyä, koska halusi olla kohtelias kysyjää kohtaan.

7.3 Haastateltavien taustaa

Tutkimuksessa haastateltiin neljää Parasta Lapsille -järjestön toiminnassa mukana ollutta tai parhaillaan olevaa maahanmuuttajataustaista vapaaehtoista. Kolme haastateltavista oli naisia ja yksi mies. Miesten osuus Parasta Lapsille -järjestön vapaaehtoisista on vapaaehtoisten postituslistan perusteella huomattavasti pienempi kuin naisten. Miesten vähäinen määrä vapaaehtoistoiminnassa ei ole yksin Parasta Lapsille -järjestössä näkyvä tilanne. Yeungin tutkimuksessa miesten suosimia vapaaehtoistoiminnan alueita ovat urheilu, asuinaluetoiminta, maanpuolustus sekä pelastuspalvelut. Täytyy muistaa, etteivät edellä mainitut vapaaehtoistoiminnan muodot ole yksinomaan miesten aluetta. 6 % suomalaisista vapaaehtoisnaisista toimii maanpuolustuksen ja pelastuspalvelun vapaaehtoisena. Vastaavasti terveys- ja sosiaaliasiat, lapsi- ja nuorisotyö sekä uskonnollinen

toiminta kiinnostaa naisia (85 %), ja miehistä 30 % on mukana terveys- ja sosiaalipalveluissa tai kasvatusasioiden parissa. (Yeung 2002, 28.)

Haastateltavat olivat osallistuneet Parasta Lapsille järjestön toimintaan vuosien 1997–2009 aikana. Ennen toimintaan osallistumista haastateltavat olivat asuneet Suomessa eri aikoja. Yksi haastateltavista oli asunut Suomessa 10 vuotta ennen kuin tuli vapaaehtoiseksi Parasta Lapsille järjestöön, toinen vuoden. Kaksi muuta olivat asuneet 4–6 vuotta, ennen Parasta Lapsille järjestön vapaaehtoiseksi ryhtymistä. Haastateltavista kaksi toimi järjestössä tällä hetkellä vapaaehtoisena ja kahdella tämän hetkinen elämäntilanne ei mahdollista osallistumista. He kertoivat suunnitelmistaan palata vapaaehtoiseksi, kun oma elämäntilanne mahdollista sen.

7.4 Haastattelut

Haastattelin opinnäytetyöhöni neljää vapaaehtoista. Haastattelupaikkavaihtoehtoisiksi esitin haastateltavalle Parasta Lapsille -järjestön toimistoa tai kahvilaa. Lähtökohtana paikan valinnalle oli, että haastateltavan olisi sinne mahdollisimman helppo tulla. Yksi haastattelu tehtiin Helsingin keskustassa rauhallisessa kahvilassa ja muut haastattelut tapahtuivat Parasta Lapsille -järjestön toimistolla haastateltavien toivomuksesta.

Haastattelujen kannalta oli hyvä, että ne tehtiin rauhallisessa paikassa, ilman suurempia häiriötekijöitä, jolloin olosuhteet haastattelun nauhoitukselle olivat hyvät. Rauhallinen ympäristö oli haastattelun kannalta tärkeä myös siksi, että haastateltavilla ja minulla ei ollut yhteistä äidinkieltä. Haastattelut tapahtuivat suomeksi. Joissain tilanteissa jouduin tekemään tarkentavia kysymyksiä ja selittämään, mitä tarkoitan. Ilman ylimääräisiä häiriötekijöitä tämä sujui ilman suurempia ongelmia, koska kuulumme toisiamme hyvin, ja pystyimme paneutumaan keskusteluun.

Olin pyytänyt haastattelevia varaamaan haastatteluun tunnin. Todellisuudessa haastattelutilanne oli nauhoitettua haastattelua pidempi. Ennen haastattelun alkamista vaihdoin kuulumiset ja kerroin tarkemmin opinnäytetyöstäni. Pyysin lupaa haastattelun nauhoittamiseen. Ennen nauhoituksen alkua kerroin myös, että nauhoitus jää vain minun

käyttööni eikä kukaan muu tule kuuntelemaan sitä. Kerroin myös sen, että litteroin nauhan ja säilytän kirjoitetun tekstin itselläni, kuten myös haastattelunauhut.

Pisin nauhoitettu haastattelu kesti tunnin ja muut noin 45 minuuttia. Tyypillisimmillään haastattelutilanteet kestivät puolitoista tuntia. Nauhalle ei tallentunut aivan kaikki tieto, mitä haastatteleva toi esille haastattelun aikana. Haastateltavien ilmeet ja eleet puhuivat omaa kieltään, jota ei nauhalta voi kuulla. Haastatteluista tuli yhteensä 37 sivua litteroitua tekstiä.

Olin valmistautunut haastatteluun tekemällä haastattelurungon ja muutaman valmiin kysymyksen siltä varalta, että keskustelu tyrehtyisi tai että keskustelu ei lähtisi käyntiin. Minun tehtävänäni haastattelijana oli huolehtia, että haastateltava pysyi asetetuissa teemoissa. (vrt. Vilka 2009, 103) Haastateltavista huomasin sen, että he olivat jo etukäteen miettineet asioita ja siten valmistautuneet haastatteluun. Tämä näkyisi siinä, että heillä ei ollut vaikeuksia aloittaa omista kokemuksista kertomista, eikä siitä, mitä heidän elämässään on toiminnan aikana tapahtunut.

Keskustelun nopeaan käynnistymiseen oli vaikuttamassa mahdollisesti myös se, että haastateltavien kulttuureissa puhumisella ja keskustelemisellä on keskeinen rooli. Haastattelutilanteet olivat minulle vaikuttavia, sillä niissä haastattelijana pääsin kuuntelemaan ihmisten tarinaa, jossa sivuttiin haastateltavien elämää sekä lähtömaassa, että nykyisessä kotimaassa. Oma tietoni ja ymmärrykseni maahanmuuttajien elämästä kasvoi haastattelujen kautta.

7.5 Tulosten tulkinta ja analyysi

Haastatteluista saadun aineiston käsittelyn aloitin litteroimalla haastattelut. Litteroin haastattelut sanatarkasti, tekemättä korjauksia puhuttuun suomenkieleen. Varsinaisen aineiston käsittelyn aloitin haastattelujen läpiluvulla. Ensimmäisessä lukemisessa keskityin siihen, mitä haastateltavat olivat kertoneet. Pyrin luomaan kokonaisuuksia siitä, mitä ihmisten tarinat sisälsivät. Haastattelujen lukeminen vaati tarkkuutta, sillä haastattelut tehtiin suomeksi, eikä haastateltavien omalla kielellä. Minun piti huolehtia siitä, etten lähtenyt tulkitsemaan ihmisten tarinoita, vaan etsin haastateltavan puheesta tutkimukseeni kannalta keskeiset asiat.

Tulosten kokoamisen aloitin kokoamalla vastauksia teemahaastattelun kahteen keskeiseen teemaan: kokemukset vapaaehtoisena toimimisesta Parasta Lapsille -järjestössä ja vapaaehtoisena toimimisen vaikutukset omaan elämään. Samalla tutustuin haastattelutilanteessa tekemiini muistiinpanoihin, joihin olin kirjannut haastattelutilanteessa esille tulleita asioita.

Haastatteluista kokoamat asiat jaottelin vielä tarkemmin teemahaastattelu rungon tarkentavien kysymysten mukaan (Liite 2). Haastattelurungossa teemat oli jaettu kahteen alueeseen: oma elämäntarina ja vapaaehtoisena toimiminen, ja näihin liittyviin tarkentaviin kysymyksiin.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyössäni etsin vastausta kysymykseen, voiko vapaaehtoistoiminta vahvistaa maahanmuuttajien osallisuutta. Teeman käsittelyssä oli keskeistä Parasta Lapsille -järjestön maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten kokemukset vapaaehtoisena toimimisesta ja se, mitä vaikutusta toiminnassa mukanaololla on ollut heidän elämäänsä. Jokaisella haastateltavalla oli oma tarinansa kerrottavanaan. Omaan elämään liittyvä tarina on subjektiivista ja kerrottua tietoa kokemuksista ja elämänkulun vaiheista (Bardy & Känkänen 2009, 201).

Tutkimuksen tuloksista kertoessani tulen käyttämään haastateltavista lyhennettä H. Jokaisen haastateltava on numeroitu ykkösestä neloseen. Käytän heistä lyhenteitä H1, H2 ja niin edelleen.

8.1 Perusteluja vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle

Vapaaehtoisuuden osallistumismotiiveista puhuttaessa liikutaan vahvasti ihmisen henkilökohtaisella alueella. Yksilö tekee itse päätöksen vapaaehtoistoimintaan osallistumisestaan ja minkälaiseen toimintaan hän lähtee mukaan. Hän tekee myös päätöksen siitä, mikä on mukanaolon pituus. (Harju ym. 2001, 34.) Hokkanen (2003, 60) puhuu yksilöllisen mielekkyyden kokemisesta, joka lähtee vapaaehtoisen omasta elämäntilanteesta tai persoonallisuudesta.

Vapaaehtoistoiminta-käsitteenä ei ollut tuttu haastateltaville heidän kotimaastaan, vaan he olivat kohdanneet sen Suomessa. Haastatteluissa tuli esille, että toisten ihmisten auttaminen ja yhdessä toimiminen on ollut luonnollinen osa elämää. Ihmisten auttamisesta ei käytetty vapaaehtoinen tai vapaaehtoistoiminta käsitteitä, sitä ei oltu erotettu elämästä millään sanalla, tai termillä.

Haastateltavat kertoivat, että tieto vapaaehtoisena toimimisesta Parasta Lapsille ry:ssä oli tullut heidän tietoon eri väylien kautta. Joidenkin järjestöjen työntekijät olivat kerto-

neet Parasta Lapsille järjestön toiminnasta, ja ohjanneet haastateltavan hakeutumaan järjestöön (H2). Tietoisuus järjestön toiminnasta ja mahdollisuudesta toimia vapaaehtoisena tapahtui toiminnan kautta. Haastateltava oli pyydetty mukaan Parasta Lapsille järjestön ja kunnan yhteistyössä järjestämään toimintaan, ja sitä kautta alkoi vuosia kestänyt mukanaolo järjestön vapaaehtoisena (H4). Vapaaehtoiseksi on tultu myös niin, että on oltu itse mukana toiminnassa leiriläisenä, ja sieltä saadun oman kokemuksen ja tiedon kautta on kiinnostuttu vapaaehtoisuudesta. (H3) Koulumaailma on toiminut myös tiedon siirtäjänä. Sitä kautta tieto vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista on tavoittanut vastauksia etsineen. (H1).

Kiinnostus järjestöstä ja halusta toimia vapaaehtoisena kertoo myös se, että haastateltavat ovat itse lähteneet tutustumaan järjestöön ja sen tarjoamaan vapaaehtoistoimintaan. Parasta Lapsille -järjestöstä saadun tiedon innoittamana, on järjestöön otettu yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse. Tietoa on myös kerätty henkilökohtaisella käynnillä Parasta Lapsille järjestön toimistolla. (H1, H2).

Mikä on toiminut moottorina maahan muuttaneille ihmisille osallistua vapaaehtoistoimintaan? Edellä on tullut esille se, miten tieto kansalaisjärjestön tarjoamasta mahdollisuudesta olla osallisena toiminnassa lasten ja perheiden parissa on tullut haastateltavien tietoon. Mutta mikä on ollut itse kunkin kohdalla se perimmäinen syy lähteä vapaaehtoiseksi?

Yeungin vapaaehtoistutkimuksessa tulee esille, että suomalaisista yli 40 % vapaaehtoisista on osallistunut toimintaan siksi, että he haluavat auttaa muita. 16 % tutkimukseen vastanneista on sitä mieltä, että motiivi vapaaehtoistoimintaan on ylimääräinen vapaa-aika, jonka he haluavat käyttää johonkin hyödylliseen toimintaan, ja saada sitä kautta säännöllistä ohjelmaa. Motiiveina oli myös toive tavata uusia, samanhenkisiä ihmisiä, halu saada elämäkokemuksia ja oppia uutta. Ihmiset halusivat tasaveroista, sosiaalista kohtaamista. (Yeung 2002, 32 – 33.) Omaan elämään voi liittyä vähäiseksi koettu ihmissuhteiden määrä. (Hokkanen 2003, 60.)

Yeungin tutkimuksen tulokset ovat pitkälle samansuuntaisia, mitä Parasta Lapsille järjestön maahanmuuttajataustaiset vapaaehtoiset ovat kertoneet vapaaehtoistoimintaan osallistuminen syiksi.

Lähdin tähän toimintaan mukaan, niin esinnäkin minä mietin, miksi minä itse haluan, miksi? Koska pitää miettiä aina kun lähtee johonkin mukaan, mitä varten, mitä se mulle antaa. Ja miksi? Ensimmäisenä se oli mulle, että minä saan tekemistä. Minä saan tehdä ihmisten kanssa. (H2)

Koska mä ajattelen, se on kiva antaa muille, mikä mä olen saanut ehkä joskus muilta. Se on kiva ja ainankin tulee hyvä olo, että voi antaa. (H3)

Voi niin ku itsekin toimia ja olla hyödyksi. (H4)

Totta ka kun sinä vapaaehtoistyössä sinä annat aika paljon ja saat myös itse.(H2)

Toimintaan mukaan lähteminen on ollut tietoisesti tehty ratkaisu. Vapaaehtoiset kertoivat, että asiaa oli mietitty, ja toiminnalle oli asetettu myös omia henkilökohtaisia tavoitteita. Osallistuminen ei ole ollut hetken ajatus, vaan asiaa on haluttu pohtia syvemmin. Toimintaan osallistumalla on haluttu saada omaa elämää rikastuttavia kokemuksia.

Olen suorittanut kotimaassani opettajaksi ja olin työskennellyt opettajana...Ja minulla oli tuntu, että kuitenkin minulla on halu työskennellä lasten parissa eli tehdä joku työtä.... Päätavoite oli tutustua millaisia ovat suomalaisen lapset, suomalaiset lapset.(H1)

Mä aloin miettiä iltaisin, istuin yksin ja mietin. Mitäköhän tekis. Ja mä ajattelin, miksi ei tekis vapaaehtoistyötä.(H2)

Ihmisten oman elämän kokemukset ovat vaikuttaneet heidän kiinnostumiseen vapaaehtoisuudesta. Vapaaehtoisuus nivoutuu omaan elämänhistoriaan ja elämäkokemuksiin. (H2, H3) Omassa kotimaassa on hankittu ammatti ja tavoitteena on toimiminen uudessa kotimaassa samassa ammatissa. Vapaaehtoisuus lasten- ja perheiden leireillä nähdään mahdollisuutena tutustua suomalaisiin lapsiin. Liisa Hokkanen puhuu vapaaehtoisuuden ja ammatillisuuden yhteydestä. ”Vapaaehtoisuuden avulla voidaan ylläpitää tai laajentaa omaa ammatillisuutta. Vapaaehtoisuus tarjoaa uran alkuvaiheessa tarpeellista kokemusta ja mahdollisuuden tutustua reaali maailmassa asioihin, joihin on tutustunut kirjojen avulla.” (Hokkanen 2003, 61.)

Kokemuksia leiriltä on tärkeitä. Nyt kun minä työskentelen koulussa. Leirikokemukset auttoivat työssä.(H1)

Kansalaiset, jotka ovat sitoutuneet järjestöjen toimintaan toimivat itse aktiivisesti oman hyvinvointinsa puolesta, ja vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, he luovat yhteistä hyvinvointia. (Poteri 1998, 93)

Sitten oli joku päivä oli tää naisten juttutunti ja oli keskusteluja. Mä huomasin, että mulla oli ideoita siellä tiedätkö, että voin paranna jotain tai tehdä jotain, tiedätkö tää eteen näitä. Siitä se lähti.(H3)

Uudessa ympäristössä ja uudessa tilanteessa, uusien ihmisten kanssa on löytynyt itsestä jotain uutta, joka on toiminut uuden käynnistäjänä. Omat hyvät kokemukset ovat olleet kuljettamassa asioita eteenpäin ja kannustamassa kokeilemaan jotain uutta.

8.2 Kokemukset vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta

Toiminnassa mukanaoloa vapaaehtoinen kuvaa yhteiseksi matkaksi, jonka hän on tehnyt yhdessä itselleen vieraiden ihmisten kanssa, jotka ovat olleet valmiita dialogiin sekä yhdessä toimimiseen. Vapaaehtoistoiminta on lisäämässä osallisuutta tarjoamalla tunteen siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Särkelä & Londén 2009,12.)

Se oli minusta sellainen suvaitsevaisuuden matka, niin kun ett mä löysin ihmisiä, jotka on sivistyneitä ensin, ne oli kiinnostuneita samoista asioista mikä minäkin olin kiinnostunut. Ne oli kiinnostuneita tämmösisistä etnisistä erilaisuuksista ja kulttuureista.(H4)

Siellä tulee ihan erilaisia ihmisiä, tuntemattomia ihmisiä yhteen paikkaan. Ja sitten he alkaa tutustua toisiinsa ja sitten he alkaa tehdä paljon asioita toisiansa kanssa konkreettisesti.(H2)

Haastateltujen tarinat toivat esille osallistumisen motivaation syitä, miksi he ovat halunneet olla mukana lastensuojelujärjestön vapaaehtoistoiminnassa. Toimintaan on lähdetty tiettyjen syiden vuoksi, mutta mitä itse toiminta on antanut? Mitä on koettu osallistumalla ohjaajana toimintaan, olemalla osallisena ryhmässä?

Vapaaehtoisten ohjaajien kanssa toimintaan osallistuvat lapset ja aikuiset, muodostavat pienen yhteiskunnan. Tässä pienen yhteiskunnassa eletään ja toimitaan yhdessä viikko,

tai joitakin viikonloppuja. Toiminta on pitkäkestoista, jossa jokaisella toimintaan osallistuvalla, on vaikuttamassa siihen, millaista yhteinen toiminta on. Osallistumalla ihminen voi toteuttaa itseään ja vaikuttaa omaan elämäänsä tai niihin asioihin, jotka hän koee tärkeäksi. (Siltaniemi ym. 2009, 12).

Vapaaehtoisuus on ollut mahdollistamassa uusien ihmisten kohtaamisen. Toiminnan kautta syntyneiden uusien ihmissuhteiden merkitys tuli esiin jokaisen haastateltavan puheissa. Ohjaajaryhmästä on saanut kavereita ja ystäviä(H1, H2, H3, H4). Yhteisöllisyys ja pitempikestoinen yhdessä toimiminen, on mahdollistanut uusien ihmissuhteiden syntymisen ja toiminnan ulkopuolelle kantavan ystävyuden.

Et se oli niin ku, se oli tälläistä yhtä isoa perhettä. Meidän ohjaajien kesken. Ja sen takia, sen takia se niin ku, sen takia se minua niin ku tota kiehto se maailma. Et siellä oli todella hienoja ihmisiä ympärillä. Ja taitavia ihmisiä. Jokaisella oli joku oma branchi. Jossain se oli paras ja se toi kai-ken tänne tähän perheeseen.(H4)

Yeungin tutkimuksessa tulee esiin vapaaehtoisuuteen liittyvä sosiaalinen ulottuvuus. Vapaaehtoistyö on yksi areena, missä sosiaalinen pääoma rakentuu ja pysyy yllä. Vapaaehtoisuus on toiminta-alue, jolla koetaan keskinäistä luottamusta. Parhaimmassa tapauksessa vapaaehtoistoimintaan osallistuminen voi voimistaa yksilöiden välisiä sosiaalisia siteitä ja verkostoja. Ja tätä kautta se on rakentamassa elävää kansalaisyhteiskuntaa. (Yeung 2002, 68.)

Alexis Kouros kirjoittaa Helsingin Sanomat Mielipidepalstalla siitä, miten maahanmuuttajan ääni ei kuulu.”Olin tietoinen, että moni maahanmuuttaja on turhautunut juuri samaan asiaan: Äänemme ei kuulu. Meistä puhutaan, ja meitä koskevia päätöksiä tehdään, meitä halutaan tai ei hyväksytä. Olemme saman pöydän ääressä, mutta meistä puhutaan ikään kuin emme olisi läsnä koko huoneessa.” Edellä kuvattu tilanne on valitettavan yleistä tämän päivän Suomessa.

Parasta Lapsille järjestön toiminnassa maahanmuuttajataustaiset vapaaehtoiset eivät ole kokeneet jäävänsä ulkopuolisiksi. He kertovat, että ohjaajaryhmässä on ollut hyvä, ja mukava ilmapiiri, joka on mahdollistanut omista ajatuksista ja ideoista puhumisen. Heitä on kuultu ja he ovat tulleet kuulluiksi.

Olen hyvin kiitollinen leirien johtajille. He aina kuulivat, kuuntelivat ja kuulivat minun ideoit ja ehdotuksia joistakin ohjelmista.(H1)

On hyvä oppia ja vaihtaa kokemuksia toiselta ihmiseltä.(H1)

Aika paljon ohjaajien kanssa me istuttiin pöydän ääreen, suunniteltiin yhdessä ja sitten tehtiin niin. Että aika paljon kyllä sain sanoa, mitä ajattelee ja miten. Vaikka sielä oli monta ohjaajaa aina mukana, jokainen kuunneltiin ja poimittiin hyvät ehdotukset ja niistä tehtiin se, miten lasten kanssa oltiin. Se oli minusta hirmu hyvä, että että jokainen sai sanoa sanansa ja siten ne suunniteltiin yhdessä aina.(H2)

Oma kielitaidon puute on koettu vuorovaikutuksen esteensä. Kielitaito ei ole aina riittänyt ymmärtämään, mistä asiasta on kyse, eikä siksi ole voitu ottaa osaa keskusteluihin. Ulkopuolisuutta on koettu myös silloin, kun kaikki nauravat eikä itse tiedä, mille nauretaan.

Ei aina voi puhua aina kaikista asioista, koska en ymmärrä aina mistä asioista, kyllä jos on virallinen puhelu kyllä se on yksijuttu, mutta kaikissa muissa tapauksissa en, ei ole tuntu, että minä olen mukana. Koska, koska minä en ymmärrä mistä on puhe.(H1)

Kaikki nauravat, mutta en tiedä miksi. (H1)

Toisaalta vapaaehtoisena toimiminen, on tarjonnut mahdollisuuden rikastuttaa omaa suomenkielen taitoa. Vapaaehtoinen kertoi opetelleensa suomea kyselemällä muilta sanoja, ja kirjoittamalla sanat itselleen muistiin (H4). Vaikka toiminta tapahtuu suomeksi, se ei aina tarkoita vapaaehtoisen suomen kielen paranemista. Leiriläisten kanssa hän voi joutua puhumaan muita osaamiaan kieliä, tai yrittää omalla suomenkielellä selvittää asioita ihmisen kanssa, jonka suomenkieli on vielä heikkoa.

Ainankin voi sanoa, että joo kun olimme ohjaajien kanssa, mutta kuin olemme muiden kanssa mä tunnen, että mun suomen kieli vain pahe-nee.(H3)

Osallisuus yhteisössä, jossa on eri-ikäisiä, ja eri elämäntilanteessa olevia ihmisiä tarjoaa paikan sosiaalisen pääoman kasvuun. Ihmisten kesken syntynyt luottamus on avaamassa ovia lähemmäksi toisia ihmisiä. Syntyy vastavuoroisuutta ja verkostoja, jotka voivat toimivat myös toiminnan ulkopuolella.

Ajan myötä nää ihmiset alko olla mun kotikavereitakin.(H4)

Vapaaehtoisena toimiminen on ollut lisäämässä tietoja taitoja, jotka ovat hyödyksi myös työelämässä. Aiemmin on jo tullut esille, että opettajana työskentelyä Suomessa on ollut helpottamassa, kun on saanut lastenleireillä olla ja toimia yhdessä lasten kanssa (H1). Vapaaehtoisten toiminnan kautta on opittu erilaisia käytänteitä, jotka ovat olleet siirrettävissä työelämään ja auttamassa työelämän tapojen ymmärtämisessä.

Ja se oli, ja se oli myös, se oli aika avuliaasta mun omassa työstänikin. Nyt kun meillä on kokoukset ja kaikki tällaiset. Silloin tietää, kuka on puheenjohtaja ja kuka on kirjuri ja kaikkea tällaista. Meillä oli tällaistakin toimintaa ohjaajien kesken. Te meillä oli aina joku, joka kirjasi kaiken ylös.(H4)

Ennen kaikkea pitää järjestää, suunnitella ja järjestää ennen itse toimintaa. Toimintaa pitää suunnitella ja järjestää kaikki ja sitten se sujuu.(H1)

Vapaaehtoisuus on antanut mallin asioihin tarttumisesta. Se on opettanut suunnitelmallisuutta ja asioiden etukäteisvalmistelua. Näiden oppien siirtäminen arkielämään voi helpottaa toimimista opiskeluelämässä, työssä ja omassa arkielämässä.

8.3 Vapaaehtoistoiminta ja ihmisenä kasvaminen

Käsitys yksilön omasta minästä ja tietoisuus tiettyyn ryhmään kuulumisesta syntyvät vuorovaikutuksessa lähi-ihmisten kanssa. (Talib 2002, 42). Yksilötason identiteetti määrittyy seuraavasti: kuka ihminen ajattelee itse olevansa, miten ja millaiseksi hän kokee itsensä, mihin hän uskoo ja mitä hän tekee. Kuitenkin kollektiiviset identiteetit, kuten kansalliset identiteetit, vaikuttavat yksilöiden identiteetteihin. Yksilöllisten ja yhteisöllisten identiteettien muokkautumiseen vaikuttavat useat eri tekijät, kuten perhe, koulu, työpaikka ja sosiaaliset verkostot. (Jokinen & Saaristo 2004, 137.)

Ne kokemukset, kun sä ihmisten kanssa kun sinä teet. Esimerkiksi lasten kanssa, vanhempien kanssa vaikka kävelet siellä metsässä. Siellä käveltiin, käveltiin joskus vanhempien kanssa. He paljon kerto heidän elämästään. Minkälainen heidän elämä on. Ja sitten se, että minäkin olin silloin nuori. Ja se, mitä mä hain oli se, etä minä sain ko. Minä olin yksin muuttanut

Suomeen. Niin aika paljon minä etsin omaan elämäänikin kokemuksia, kysymyksiin mikä mulla on vastauksia.(H2)

Jos sä suunnittelet niin totta kai sä haluat tietää, miten se on mennyt. Se on hirmu tärkeä. On. Ei sitä oikeastaan, ei sitä opi muuten. (H2)

Parasta Lapsille järjestö lisää vapaaehtoisten tietotaitoa järjestämällä heille omaa koulutusta. Koulutusten aiheet liittyvät käytännön toimintaan, ja niiden tavoitteena on auttaa vapaaehtoisia selviämään entistä paremmin toiminnassa kohdattavista tilanteista. Koulutusten anti ei ole ollut pelkästään vapaaehtoisena toimimisen taitoja rikastuttavaa, vaan sillä on ollut myös omaa henkilökohtaista elämää rikastuttava merkitys.

Ja tosiaan näistä piirteistä niin ku tota noin muodostui semmoinen ihminen, joka käyttää näitä opittuja asioita myös omassa elämässään... Niissä oli aika paljon opittavaa, miten sä omassa elämässä käytädyt lasta kohtaan, ihmistä kohtaan, muuten vaan.(H4)

Vapaaehtoisena toimiminen on ollut vaikuttamassa myös ihmisen oman käyttäytymisen muuttumiseen.

Tärkein asia oli se, että on oppinut olla niin ku semmoinen, sanotaan nyt niin ku kärsivällinen. Koska jos esimerkiksi ajattelee balkanilaista ruutia ja balkanilaista mentaliteettia. Niin me halutaan heti kaiken. Eli kaikki heti (H4)

Vapaaehtoisena toimiessa pääsee elämään yhdessä suomalaisten, ja muista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Samalla tulee tilaisuuksia peilata omia toimintatapoja toisten ihmisten tapaan toimia. Itselle uudet ja erilaiset tavat toimia ovat olleet vaikuttamassa siihen, että omissa käyttäytymistavoissa on tapahtunut muutoksia.

8.4 Vapaaehtoistoiminta tukemassa integraatiota

Vapaaehtoistoiminta kansalaisjärjestössä toimii siltana kulttuurien välillä. Vapaaehtoisena toimiessa ihminen pääsee näkemään ja kokemaan uusia asioita. Ihmisten kanssa toimiessa on mahdollisuus tutustua erilaisiin tapoihin toimia. Samalla itse voi opettaa muille, miten omassa kulttuurissa toimitaan. Elämää rikastuttaa vuorovaikutus ihmisten kesken.

Riippuu myös tää, onko sulle tä kuinka pitkä olet ollut Suomessa, se riippuu tästä. Sitten miten olet, minkälainen ihminen olet. Luetko paljon, tai olet itse etsijä tietoo. Tai jos odotat, että sä sait tietoja muilta ja voi olla hyvä, että olet vapaaehtoinen. Uustulokkaille se on hyvä tapa tutustua.(H3)

Aina joku uusi asia, joka on suomalaisille uutta ja sen takia meitä olikin ryhmässä eri kulttuurien eli ei siis vain suomalaisia tota noin ohjaajaa, Vaan eri kulttuureja myös suomalaisia lapsia ohjaamassa. ja tota noin, me keksittiin heille jotain leikkejä, joita leikittiin omissa maissa.(H4)

Integraation edellytyksenä pidetään sitä, että maahanmuuttaja on halukas säilyttämään omaa alkuperäistä kulttuuriaan ja olemaan kanssakäymisessä myös uuden kulttuurin ja sen edustajien kanssa. (Alitolppa-Niitamo 1994, 32—33).

Toiminnan kautta on ollut tilaisuuksia laajentaa omaa Suomi-tuntemusta. Parasta Lapsille -järjestön valtakunnallinen toiminta on tarjonnut mahdollisuuksia nähdä, miltä Suomi näyttää pääkaupungin ulkopuolella. Tietämys uudesta kotimaasta on kasvanut, ja ensimmäiset kokemukset junalla matkustamisesta Suomessa, on koettu järjestön toiminnan myötä. Vapaaehtoisena toimiminen järjestössä on näin ollut tukemassa maahanmuuttajien integroitumista Suomeen.

Ensimmäinen junamatka Suomessa tapahtui Parasta Lapsille kanssa.(H1)

Kun olin Parasta Lapsille -järjestön toiminnassa matkustin paljon. Eli tiedän, missä on Vaasa, missä on Tampere ja missä on Tammisaari eli minä olen, ei ollut, ei ollut siihen asti muita mahdollisuuksia, muita tilaisuuksia matkustaa Suomessa. Tämän toiminnan Parasta Lapsille kanssa, kautta mä tutustuin myös Suomeen, moniin paikkoihin.(H1)

Se kiehtoi minua, että mä näin muuta Suomea, kuin se missä mä olin. Koska ihmiset on, ne jotka on paikalla ne ei opi mitään muuta, ne on vain siinä paikalla.(H4)

Eräs haastateltava kuvasi alueita, joita hän oli vapaaehtoisena ollessaan nähnyt Suomessa ”neidon vatsaksi”.

Tämä neidon vatsa. Sen mä olin käynyt kokonaisuudessa.(H4)

Vapaaehtoiset ovat tuoneet esille myös sen, että toiminnan kautta heillä on ollut mahdollisuus tutustua suomalaisille tärkeisiin asioihin, esimerkiksi saunaan ja suomalaisiin juhlapyhiin.(H2, H4).

On bosnialaisia nykyään, jotka juhlii kaikki, mitä on suomalaisessa kulttuurissa. Isän päiviä, Äidinpäiviä, Joulua. Jopa kaikkea tällaista. Ne on omaksuneet sen niin ku juhlinnan. Mutta joka tapauksessa mä olen jäänyt sellaiseksi mikä ei juhli näitä kaikkia. Eli mä tiedän niistä. Mä voin pysähtyä siihen, mun ei tarvitse oman maailmaan tuoda sellaista mitä mä en halua.(H4)

Me oltiin semmosessa saunassa,missä laittaa puut.(H3)

Ja tosiaan tässä ryhmässä on ollut just se henki, että sä oot pystynyt vapaasti kysyy, miks tämä kukka on tällainen. Tällaista kukkaa ei ole Bosniassa. Ja kerro mikä mitä tämä kukka tarkoittaa Suomelle, onko se joku kansalliskukka tai jotain tällaista. Yhdestä pienestä asiasta me ollaan ruvenneet rakentamaan iso maailmaa. Ja tällaista, et se on se, mikä minua kiehtoo kaikessa tässä toiminnassa.(H4)

Itsellä tulee olla motivaatiota tutustua uusiin asioihin ja halua tuoda oma motivaatio näkyviin. Osoittaa muille, että olen kiinnostunut asioista ja ihmisistä. Tämän avulla tietämys uudesta maasta, siellä asuvista ihmisistä ja heidän tavoistaan toimia lisääntyy. Ihmisten käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttaa keskeisesti, ihmisen oma käsitys itsestään. Minäkäsitys on ihmisen kokonaisnäkemys itsestään, eli siitä minkälaisena hän pitää itseään. (Talib 2002, 44.)

9 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Opinnäytetyössäni etsin vastausta kysymykseen, voiko vapaaehtoistoiminta olla vahvistamassa maahanmuuttajien osallisuutta. Kysymyksen voin muuttaa opinnäytetyöni johtopäätöksenä toteamukseksi, että vapaaehtoistoiminta vahvistaa maahanmuuttajien osallisuutta. Opinnäytetyö on vahvistamassa käsitystä siitä, että vapaaehtoistoiminta on lisäämässä toimintaan osallistuvien yhteisöllisyyttä. Yhteisöön kuulumisen kokemuksen kautta on myös osallisuus lisääntynyt.

Vapaaehtoisuus kansalaisjärjestössä on tarjonnut maahanmuuttajalle mahdollisuuksia rikastuttaa omaa elämäänsä uudessa kotimaassaan, tutustua suomalaisuuteen elämänläheisesti ja luoda uusia ihmissuhteita. Vapaaehtoisuus on mahdollistanut myös aktiivisena jäsenenä toimimisen yhteisössä ja vuorovaikutuksen toisten vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisuuden kautta haetaan merkityksellistä olemista ja tekemistä sekä ihmissuhteita, mitkä tulivat myös esiin Hokkasen (2003) tutkimuksessa.

Maahanmuuttajalla on ollut tilaisuus olla vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa, ja tutustua heidän avullaan suomalaisuuteen. Vapaaehtoistoiminta on näin tukemassa maahanmuuttajan integraatiota. Maahanmuuttajalla on ollut toiminnassa mahdollisuus myös tutustuttaa muut vapaaehtoiset omaan kulttuuriinsa. Vapaaehtoistoiminnassa mukana ololla on mahdollisuus rakentaa identiteettiään, ja tuntea itsensä subjektiksi yhteisössä. (Ruohonen 2003, 45). On mahdollisuus kokea osallisuutta muiden ihmisten kesken niin, että voi olla minä omine ajatuksineen

Johtopäätöksenä on myös se, että vapaaehtoisuus on lisännyt toiminnassa mukana olleiden maahanmuuttajien sosiaalista pääomaa. Vapaaehtoisuus on ollut haastateltaville maahanmuuttajille alue, jossa on koettu keskinäistä luottamusta, sekä vuorovaikutusta erilaisten ihmisten kanssa. Parhaimmillaan vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on ollut vahvistamassa ihmisten välisiä sosiaalisia siteitä ja verkostoja. On syntynyt ihmissuhteita, jotka ovat säilyneet toiminnan päätyttyäkin.

Maahanmuuttajan verkostot voivat uudessa kotimaassa olla heikot. Sosiaalisten siteiden luominen suomalaisten kanssa voi olla vaikeaa, tai näitä tilanteita syntyy harvoin. Ehkä

oma elämäntilanne ei mahdollista luontevia kohtaamisia suomalaisten kanssa, joista voisi syntyä ystävyyttä. Vapaaehtoistoiminta toimii haastattelujen perusteella ihmisiä yhdistävänä paikkana, jossa ihmisen on helppo kohdata toinen.

Sosiaalisen pääoman kasvuun liittyy luottamus, joka keskeisesti kuuluu myös vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoisten kesken vallitseva luottamus, voi olla kehittämässä yksittäisen vapaaehtoisen itseluottamusta. Vapaaehtoinen saa selviytymisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia, sekä yhdessä toimimisen kautta on mahdollisuus oppia yhdessä toimimista. Yeungin (2005, 68) mukaan vapaaehtoistyötä voidaan pitää yhtenä areenana, jossa sosiaalinen pääoma rakentuu ja pysyy yllä. Tätä kautta se on rakentamassa elävää kansalaisyhteiskuntaa.

Vapaaehtoisryhmässä toiminen, on haastanut maahanmuuttajat miettimään, mikä on suomalaisessa kulttuurissa sitä, minkä haluaa itselleen, mikä omassa kulttuurissani on hyvää ja säilyttämisen arvoista. Kulttuurien kohdatessa maahan muuttaneet ja maassa jo asuvat joutuvat molemmat sopeutumaan kulttuurien muutokseen. (Söderling 1999, 26) Kulttuurien kohtaaminen edellyttää ihmisten kohtaamista, jossa on aitoa uteliaisuutta sekä toisen ihmisen kunnioittamista mukana. Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta myös se, että vapaaehtoistoiminta on toiminut paikkana, jossa eri kulttuurit ovat voineet tasa-arvoisesti kohdata. Vapaaehtoisena toimiminen on lisännyt maahanmuuttajien tietoa ja ymmärrystä omasta ja suomalaisesta kulttuurista, mikä auttanut oman paikan löytymisessä yhteiskunnassa. Osallisuus vapaaehtoisryhmässä on tätä kautta ollut lisäämässä integraatiota, kuten myös toiminnan kautta mahdollistunut uuden kotimaan tuntemuksen lisääntyminen.

Kertoessaan kokemuksiaan vapaaehtoiset hymyilivät ja nauroivat. Mielestäni, he kertoivat kokemuksistaan iloisina ja onnellisina. Voisi päätellä, että kokemukset olivat tehneet heidät onnelliseksi ja sitä kautta antaneet voimia arkielämään. Toimintaan osallistumisella on ollut merkitystä. Vuosienkin takaiset asiat tulivat mieleen, ja niihin liittyi paljon erilaisia positiivisia tunteita, jotka olivat koettavissa haastattelutilanteessa. Haastateltavan ääni oli iloinen ja hänen ilmeensä viestitti positiivisuutta. Vapaaehtoistoiminta voi pirstaleiseksikin koetussa yhteiskunnassa tarjota areenan, jolla yksilö voi kokea merkityksellisen ja hyvän elämän elementtejä. (Yeung 2005, 69.)

Opinnäytetyölläni olen halunnut tuoda maahanmuuttajien äänen kuuluville, koska mielestäni näiden ihmisten ääni kuuluu liian hiljaa. Maahanmuuttajat tarvitsevat väyliä, joiden kautta he voivat saada äänensä kuuluville ja toimia tasavertaisena kansalaisena. Vapaaehtoistoiminta on yksi väylä, mutta mitä muita väyliä on olemassa? Tämä voisi olla sopiva aihe seuraavaan tutkimukseen.

Toivon opinnäytetyön maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten kokemusten innostavan muita maahanmuuttajia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan. Haasteena on se, miten tieto vapaaehtoistoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista saadaan maahanmuuttajien tietoon. Sosiaali- ja terveystoimen työntekijät ja kolmannen sektorin toimijat voivat toimia tiedon kuljettajia. Mutta mielestäni se, että vapaaehtoistoiminnan kokemuksista ovat kertomassa he, jotka ovat itse olleet mukana toiminnassa, on parasta markkinointia.

Olen huomannut, että maahanmuuttajan osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on henkilöä itseään ja toimintaa rikastuttavaa silloin, kun ymmärretään maahanmuuttajan asiantuntijuus. Tämä tulee esille silloin, kun maahanmuuttaja on mukana toiminnassa, johon osallistuu myös maahanmuuttajia. Maahanmuuttajataustaisella vapaaehtoisella on paras tieto siitä, mitä maahanmuuttaja tarvitsee, ja miten toiminnan kautta voidaan auttaa häntä selviytymään uudessa kotimaassaan. Jos tämä jätetään huomioimatta, ollaan tilanteessa, jossa ulkopuoliset määrittelevät mitä toinen tarvitsee. Tätä mielestäni tapahtuu liian usein maahanmuuttajien kohdalla.

Opinnäytetyöhöni tekemät maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten haastattelut, niissä kuulemani tarinat, sekä vuorovaikutus heidän kanssaan, lisäsivät omaa ymmärrystäni maahanmuuttajien elämästä. Omat tietoni päivittyivät ja opin paljon uutta siitä, miten Suomessa kohdataan maahanmuuttaja. Haastattelut vahvistivat myös ymmärrystäni, että jokainen maahanmuuttaja on yksilö, joka tulee kohdata ihmisenä, eikä käsitteen maahanmuuttaja kautta.

Haastattelujen lisäksi uuden tiedon ja ymmärryksen lisääntymiseen vaikuttivat teoriaan tutustuminen ja oma henkilökohtainen prosessi, johon työn tekeminen minut vei. Olen opinnäytetyötä tekemällä, ja yhteiskunnassa käytävää maahanmuuttajakeskustelua seuraamalla miettinyt omaa suhtautumistani maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin. Olen kokenut sen tarpeelliseksi ja itseäni rikastuttavana.

Opinnäytetyön kautta sain vahvistusta myös omalle ymmärrykselleni, että ihmisten kanssa tulee tehdä töitä kuunnellen. Ei toimia toisen puolesta, vaan kulkea rinnalla.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 1994. Kun kulttuurit kohtaavat – matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Suomen mielen-terveysseura, sairaanhoitajien koulutussäätiö. Keuruu.
- Bardy, Marjatta & Känkänen, Päivi 2009 teoksessa Satka Mirja, Karvinen-Niinikoski Synnöve, Nylund Marianne & Hoikkala Susanna. Sosiaalityön käytännön-tutkimus. Helsinki: Palmenia, 201.
- Domander, Minna 1992. Maahanmuuttajat ja koulutus. Turku: Siirtolaisinstituutti. Siir-
tolaistutkimuksia A 16.
- Forsander Annika 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi, Abdullahi Ali, Anne Alitolppa-Niitamo, Eve Kyntäjä & Nguyen Quoc Cuong (toim.). Monietnisyys yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia, 31–56.
- Hakkarainen, Pirkko (toim.) 2004. Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kan-
sanvalistusseura.
- Harju, Aaro 2004. Aktiivisten kansalaisten Suomi: Keskusteluavaus järjestöllisen kou-
lutuksen tehostamisesta. Oikeusministeriön julkaisu 11/2004. Helsinki: Oi-
keusministeriö
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa
Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.). Vapaaehtoistoiminta :
anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 58–79.
- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta
2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestössä. Helsinki: Edita.
- Hautamäki, Antti 2005. Poliitiikan paluu. Teoksessa Antti Hautamäki, Tommi Lehtonen,
Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen & Soile Veijola Yhteisöllisyy-
den paluu. Helsinki: Gaudeamus, 31–59.
- Heikkala, Juha 2001. Järjestön strategia. Tampere: Tampere University press.
- Helander, Voitto 1998. Kolmas sektori: käsitteistä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista.
Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hokkanen, Liisa 2003. Vapaaehtoisuus – pala elämää. Oulu: Pohjois-Suomen osaamiskeskus.
- Huttunen, Laura 2005. Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä. Teoksessa Laura Huttunen, Olli Löytty & Anna Rastas (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta.
- Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: PS-kustannus.
- Iisakka, Laura (toim.) 2006 Sosiaalinen pääoma Suomessa – Tilastokatsaus. Helsinki: Tilastokeskus.
- Ikäläinen, Sinikka; Martiskainen, Taina & Törrönen, Maritta 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen. Vantaa: Lastensuojelun keskusliitto.
- Jasinskaja-Lahti, Inga & Karmela, Liebkind 1997. Maahanmuuttajien sopeutuminen pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:9.
- Joensuu, Terhi 2010. Mitä maahanmuuttajuus tarkoittaa minun elämässäni – koulutus 20.3.2010. Helsinki.
- Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2004. Sosiologia. Helsinki: WSOY.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta 2007. Ministeriö. Viitattu 2.3.2010. www.oikeusministerio.fi
- Koskiahho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 15–39.
- Koskenvesa, Esko 2001. Pelaajakokemuksia valmentajille -teologian opiskelijat ja vapaaehtoistoiminta. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 121–136.
- Kouros, Alexis 2010. Mieliopidekirjoitus. Helsingin Sanomat 25.3.2010, (osio B3).
- Kurki, Leena 2001. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 67–93.

- Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli 2003. Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Lepola, Outi 2000. Ulkomaalisesta suomenmaalaiseksi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Maahanmuuttovirasto 2009. Tietopankki. Viitattu 12.9.2009. www.migri.fi/sanasto
- Maahanmuuttovirasto 2010. Kansalaisuus. Viitattu 1.4.2010 www.migri.fi.
- Marjeta, Maarit 1998. Kotimaassa tiedettiin kuka minä olen. Selvitys maahanmuuttajien kotoutumisesta. Moniste 48/1998. Opetushallitus.
- Mäkelä, Johanna & Raijas, Anu 2007. Vieraskynä. Helsingin Sanomat 8.7.2007. (Osio A2).
- Möttönen, Sakari 2009. Ovatko järjestöt hyvinvointivaltion purkajia vai puolustajia? Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009):1, 60–71.
- Noponen, Martti 1992. Poliittika tutkimuksen kohteena. Porvoo: Helsinki: Juva: WSOY.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Pala lapsen maailmaa –strategia. Parasta Lapsille ry:n toiminta 2007–2015 2006. Helsinki: Parasta Lapsille ry.
- Parasta Lapsille ry 2008. Järjestöesite. Parasta Lapsille ry.
- Pentikäinen, Marja 2005. Loputtomalla matkalla. Helsinki: Työministeriö.
- Poteri, Riitta 1998. Meissä on ytyä!: selvitys valtakunnallisen sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY
- Pohjanpää, Kirsti; Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri 2003. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Edita.
- Pulkinen, Anu 2006. Kuin yhtä perhettä. Parasta lapsille ry:n viikonlopputoimintaan vuosina 1995–2004 osallistuneiden perheiden kokemuksia. Helsinki: Parasta Lapsille.
- Pyykkönen, Miikka 2007. Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Ruohonen, Maritta 2003. Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asi-
antuntijat. Jyväskylä: PS-kustannus, 40–45.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Te-
oksessa Petri Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Nä-
kökulmia sosiaali- ja terveysturvalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 5–27.
- Ruusunen, Mia 1998. Maahanmuuttajat Suomessa ja heidän integroituminen yhteiskun-
taan. Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä 5/1998.
- Rönneberg, Leif 1999. Eriytynyt ja moniulotteinen kolmas sektori. Teoksessa Liisa Hok-
kanen, Petri Kinnunen & Martti Siisiäinen (toim.) Haastava kolmas sekto-
ri. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: So-
siaali- ja terveysturvan keskusliitto 78–100.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Sander, Åke 1995. Integration and multiculturalism. Teoksessa Multiculturalism in the
Nordic Societies. Ed. Jan Hjarno. TemaNord 1995:516. Copenhagen.
- Siltaniemi, Aki; Perälähti, Anne; Eronen, Anne; Särkelä, Riitta & Londén, Pia 2009.
Kansalaisbarometri 2009. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- SLU 2007. Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. Helsinki: Opetusministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 1994 Aloitteellisuus ja osallistuminen yhteis-
kunnan uudistamisessa 7/1994. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007. Maahanmuuttajien palvelut ja työllis-
tyminen sosiaalialalle 41/2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sisäasiainministeriö 2010. www.intermin.fi/kotouttaminen. Viitattu 21.3.2010
- Söderling, Ismo 1999. Perheitä meiltä ja muualta. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutki-
muslaitos.
- Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kir-
japaja.
- Tilastokeskus 2009. Tilastot. Viitattu 4.9.2009. www.tilastokeskus.fi/vaesto.
- Vilkkä, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vuorinen, Marja; Särkelä, Riitta & Peltosalmi, Juha 2006. Järjestöbarometri 2006. Hel-
sinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Vuorinen, Marja; Särkelä, Riitta, Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne 2007. Järjestöbaro-
metri 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistys YTY.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Innoittava vapaaehtoistoiminta – toimintaan sitoutuminen ja sen tukeminen. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeytyä aarre. Vantaa: Sivistysliitto kansalaisfoorumi, 152–165.

LIITE 1: Kirje haastateltaville

19.1.201

Hei,

Olen Eija Rieppola, Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi - opiskelija. Opintoihini liittyvän opinnäytetyön johdosta lähetän sinulle tämän kirjeen.

Olen sopinut Parasta Lapsille järjestön kanssa tekeväni opinnäytetyöni järjestön toiminnasta. Opinnäytetyöni keskittyy Parasta Lapsille järjestön toiminnassa mukana olleiden maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten kokemuksiin ja miten vapaaehtoisena toimiminen on vaikuttanut heidän elämäänsä.

Opinnäytetyöni muodostuu teoriaosuudesta ja vapaaehtoisten haastatteluista. Toivon lämpimästi, että osallistut haastatteluun, joka on keskeinen osa opinnäytetyötäni.

Otan sinuun yhteyttä puhelimitse viikolla 4 (25 – 29.1), jolloin voimme sopia haastattelun ajankohdan ja haastattelupaikan.

Yhteystietosi olen saanut Parasta Lapsille ry:n vapaaehtoispostin postituslistalta. Jos puhelinnumerosi on muuttunut, voisitko toimittaa sen minulle vaikka sähköpostitse tai tekstiviestinä.

Lämpimin terveisin

Eija Rieppola

eija.rieppola@parastalapsille.fi

050 – 340 9681

LIITE 2: Teemahaastattelun runko

HAASTATTELURUNKO

Voiko vapaaehtoisena toimiminen Parasta Lapsille -järjestössä vahvistaa maahanmuuttajien osallisuutta?

Kokemukset vapaaehtoisena toimimisesta Parasta Lapsille järjestössä?

Mitä vaikutusta toimimisella vapaaehtoisena on ollut sinun elämääsi?

Oma elämäntarina

Oma tausta

Nykyinen elämäntilanne

Mitkä asiat ovat elämässäsi tärkeitä, lähellä sydäntäsi

Onko sinulla aiempia kokemuksia vapaaehtoisuudesta (esim. kotimaassasi?)

Vapaaehtoisena toimiminen

Miksi lähdit mukaan Parasta Lapsille ry:n vapaaehtoistoimintaan?

Millaiseen toimintaan osallistuit? – miksi juuri tämä?

Mitä olet oppinut toiminnan kautta?

Mitä vaikutusta vapaaehtoisena toimimisella on ollut sinun elämässäsi?

Onko vapaaehtoistoiminnassa mukana ololla ollut apua tulevaisuudensuunnitelmiasi tehdessäsi